

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 13.01.2020
Published /Yayınlanma 30.04.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Asarlı, Z. & Önder Külahoğlu, Ş. (2022). Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (PDR) lisans programında okuyan öğrencilerin mesleki gelecek algılarının kariyer uyumu açısından incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(82), 890-915.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1744>

Zuhal ASARLI

<https://orcid.org/0000-0003-3803-9456>

Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, PDR Anabilimdalı, Bursa / TÜRKİYE

Prof. Dr. Şermin ÖNDER KÜLAHOĞLU

<https://orcid.org/0000-0003-4828-0905>

Girne Amerikan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü / KIBRIS

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK (PDR) LİSANS PROGRAMINDA OKUYAN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ GELECEK ALGILARININ KARIYER UYUMU AÇISINDAN İNCELENMESİ

AN ANALYSIS OF THE PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE UNDERGRADUATES' PROFESSIONAL FUTURE PERSPECTIVE WITH REGARD TO CAREER COMPATIBILITY

Issue/Sayı: 82

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Tarama modelinde gerçekleştirilmiş, nitel bir çalışma olan bu araştırmada mesleğin çalışma koşullarından kaynaklanan beklenmeyen mevcut değişimler karşısında PDR bölümü öğrencilerinin mesleki gelecekleri konusunda hangi umut/beklentilere ve korku/kaygılara sahip oldukları ve ilgi, kontrol, merak, güven ve iyimserlik açısından durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Nurmi (1991) tarafından geliştirilmiş "Gelecek Zaman Perspektifi Anketi" kullanılmıştır. Mesleki gelecekleriyle ilgili istek ve beklentiler sırasıyla, atanma (%45), yüksek lisans (YL) yapma (%44), istediği kurumda çalışmak (%40), kendini geliştirmek/başarılı olmak (%33), istediği konuda çalışmak (%20), mezun olmak (8 ifade) ve yurt dışına çıkma (9 ifade) şeklinde ortaya çıkmıştır. Mesleki gelecekleriyle ilgili korku ve kaygılar sıralaması; atanamama korkusu (%67), meslekte başarısız olma korkusu (%50), mesleğinde mutlu olmama endişesi (%37), mesleğin geleceğine ilişkin kaygılar (%8) ve maddi kaygılar (%8) şeklindedir. PDR bölümü öğrencileri, meslek alanlarındaki kariyer istikrarsızlığı, güvencesizliği karşısında, mesleki gelecekleri üzerinde kendi kontrollerine güvenmekle birlikte, kariyer geleceklerini daha iyi oluşturmak yönünde yeterli merak ve gayreti gösterememektedirler. Meslekte bir iş bulma, mesleklerini icra etme ve başarılı olma konusunda kariyer güveni algıları ve iyimserlik düzeyleri düşüktür.

Anahtar Kelimeler: PDR Bölümü Öğrencileri, Mesleki Gelecek Algıları, Kariyer Uyumu.

ABSTRACT

In this qualitative study, which was carried out with a survey model, it is aimed to analyze the psychological counselling and guidance undergraduates' hopes/expectations and fears/anxieties regarding their professional promises in the face of recent unexpected changes as a result of the working conditions of this specific profession, and the state of being of these students in terms of interest, grip, curiosity, confidence and optimism. "Future Time Perspective Scale" developed by Nurmi (1991) was used in this study. The results regarding the students' wishes and expectations from their professional futures are respectively as given: Designation (Designation was used here as a term for the process of government controlled employment which recognizes the KPSS results of an applicant -an examination system- as the determinant of proficiency for the applied job position.) (45%), getting a master's degree (44%), working at a preferred institution (40%), improving themselves/being successful (33%), working on a preferred subject (20%), graduating (8 statements) and going abroad (9 statements). The results regarding the students' fears and anxieties about their professional futures are as follows: fear of not being able to be designated (67%), being unsuccessful in their profession (50%), anxiety about not being happy in their professions (37%), anxiety about professional future (8%), and financial concerns (8%).

Whereas psychological counselling and guidance (PCG) students feel confident about their grip over the professional future despite the career instability and precarity in their profession, they do not use all their curiosity and effort to build a better professional future. The level of their professional confidence and optimism about finding a job, professing and succeeding is low.

Keywords: Psychological Counseling And Guidance Student, Professional Future Perspective, Career Compatibility.

1. GİRİŞ

Kariyer seçimi, bireyin gelecekteki yaşamını şekillendiren en önemli kararlardan biridir. Kariyer seçimi süreci, kişisel özelliklerin ötesinde, sosyo-politik ve ekonomik bağlamdan, coğrafyadan ve birçok farklı olaydan etkilenen dinamik bir yapıdadır. Örneğin ekonomide, politik yapıda beklenen-beklenmeyen, küçük-büyük, önemli-önemsiz değişimler ortaya çıkabilir ve kariyer gelişiminde kestirilemez gelişmelere yol açabilir. Kaos kuramında da belirtildiği gibi, bireyin mesleki geleceği, çeşitli etkenlerin karmaşık ve karşılıklı etkileşimi ve planlanmamış olaylara göre değişime uğrayabilir (Prior ve Bright, 2011).

Günümüz iş dünyasında yeni güçlerin eski yapıları bozduğu kestirilemez, düzensiz ve hızlı değişimler, bireylerin mesleki geleceklerine ilişkin tahmin ve beklentilerinde belirsizliğe yol açmaktadır (Çorbacıoğlu, 2004). 21. Yüzyılın iş dünyasında, kariyer istikrarsızlığı, istihdam güçlüğü, geleceklerini planlamaya çalışan insanlar için şimdiye değin olmadığı kadar çok uyum çabası gerektirmektedir (Niles, Yoon, Balın ve Amundson, 2010). İş piyasasında oluşan farklılaşmalara uyum sağlamak veya mesleki yaşantılarında ortaya çıkan sorunlarla baş edebilmek için değişime hazır olmak, seçimlerini dayandırdığı varsayımlarını test etmek, yeniden düşünmek ve değiştirmek gerekebilmektedir. Gelecek planlaması giderek güçleşmekte, başarısızlık durumunda kaygı ve güvensizlik yaratabilmektedir.

Gençlerin gelecekte kuracakları iş yaşamıyla ilgili planları, gelecek zaman algılarıyla ilişkilidir. Gelecek zaman algısı, geleceğe yönelik plan yapan bireylerin kendi gelişimleriyle ilgili düşüncelerinin, ümit ve korkularının ifade edilmesini amaçlar (Seginer ve Schlesinger 1998; Shobe ve Page-Adams 2001). Gelecek hakkındaki beklenti, ilgi, korku ve umutları içeren değerlendirmeler, şimdiki zamandaki eylemlerini yönlendirdiği gibi (Lens, 1988), gelecekteki fırsatları artırma veya kısıtlama yönünde (Nurmi, 2002) etki yapabilir. Gelecek zaman algısı, gelecekteki olayları sezinleme, onlara kişisel anlamlar yükleme ve bu olaylarla mantıklı bir etkileşimde bulunma yeterliği olarak tanımlanmakla birlikte, farklı yazarlar tarafından, farklı yönlerine vurgu yapılmaktadır: Kişinin geleceğini düşünme ve geleceği için plan yapma yeteneği (Shobe ve Page-Adams (2001); gelecek amaçlarına ilişkin mevcut beklentiler ve inançlar (Husman ve Shell, 2008); kendi geleceği ile ilgili olarak hissetme, düşünme, tasarımları ve şimdi yapacaklarında, gelecekte gerçekleştireceği eylemleri dikkate alma düzeyi (Lomranz, Shmotkin, & Katznelson, 1983); kişinin gelecekle ilgilenme konusundaki kişisel eğilimi ve gelecek zaman algısını geçmişin ve şimdinin kişisel tecrübelerine dayanarak zihinsel yorumlaması şeklinde tanımlamalar yapılmaktadır (Savickas, 2013).

Mesleki geleceğe bakışta kendini rahat hissetme düzeyi ve kariyer planlarının değişmesine yol açan durumlar karşısında kendini toplama becerisi, kariyer uyumluluğunu ve kariyer iyimserliğini gösterir. Kariyer uyumluluğu kişinin, umulmadık gelişmeler ve gelecekteki değişimlerle başa çıkma ve bu değişimlerden yararlanma gücüdür. Kariyer iyimserliği ise gelecekteki kariyer gelişimi ile ilgili hep olumlu sonuçlar elde edeceği beklentisi içinde olması ya da olayların en olumlu yönlerine vurgu yapması ve kariyer planlama sürecinde kendini rahat hissetmesidir (Kalafat, 2012). Günümüzün zorlu iş pazarı koşullarında, bireylerin kariyerlerini etkili bir şekilde yönetebilmeleri için mesleki gelecek algılarını uyumlu ve iyimser nitelikte oluşturmaları önem kazanmaktadır.

Kariyer uyumluluğu mevcut ve gelecekteki mesleki değişimlere hazırlığı kolaylaştıran dört temel tutumdan, öz düzenleyici güçten (self-regulatory strength) oluşmaktadır: İlgi, kontrol, merak ve güven. İlgi, geleceğe hazırlanma niyeti ile ilgilidir. Bireyin kariyer geleceğine yönelik hazırlığını, kariyer vizyonu geliştirebilmesindeki uyumunu ortaya koyar. Kontrol, bireyin kariyerini oluşturmasındaki sorumluluğu ve sahiplik duygusuyla ilgilidir. Bireyin kendi kariyerini yapılandırma bugün aldığı sorumluluğun gelecekte iş hayatındaki profesyonel seçeneklerini etkileyeceği varsayımı ile hareket edebilmesidir. Merak, bireyin kendi benliği ile iş hayatındaki fırsatları keşfetmek ve eşleştirmek için araştırma yapmasıdır.

Güven ise bireyin seçim yapma ve bu seçimleri hayat içerisinde uygulama kapasitesi olarak ortaya çıkar ve kariyer arzusuna ve engeller karşısında başarılı olacağına dair öz yeterlik inancını temsil eder. Bu dört uyum becerisi, bireyin kariyeriyle ilgili gelişimsel görevlerin üstesinden gelmek, mesleki geçişleri başarmak ve iş travmalarını çözmek yönünde uyum davranışlarını şekillendiren tutum, inanç ve yeterlik düzeyini belirler (Savickas, 2013).

Mesleki geleceğe ilişkin ilgi, kontrol, merak ve güven açısından olumlu beklentilere sahip olunması, iş dünyasının kariyer istikrarsızlığı, güvencesizliği gibi belirsizlikleriyle baş etme gücünü arttırmaktadır

(Scheier, Carver, Bridges, 1994). Bu bakımdan, kariyer geleceği algısında iyimserlik ve kariyer uyumluluğu olumlu yönde ilişkilidir (Tolentino vd, 2014).

Birçok çalışmada bireylerin kariyer geleceklerine ilişkin gelecek zaman algısının akademik başarı ve çalışma motivasyonunda da önemli rol oynadığını, gelecek zamana ilişkin olumlu tutumlara sahip olmak ile akademik motivasyon arasında önemli ve anlamlı bir ilişki olduğu rapor edilmiştir (Adelabu, 2007; Atasoy, 2012; Bembenutty ve Karabenick, 2004; Husman ve Shell, 2008; Peetsma, 2000; Phalet, Andriesssen ve Lens, 2004; Simons, Devitte ve Lens, 2004; Van Calster, Lens ve Nuttin, 1987). Bu çalışmaların sonuçlarına benzer olarak Tsuzuki (2004) gelecek zaman algısının umut, gelecek uyumu, plan yapma ve hedefi isteme alt ölçekleri ile kariyer seçme davranışı arasında olumlu yüksek bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Eren (2007)'de araştırmasında gelecek zaman algısının, öğretim elemanı aracılığıyla ders başarısını dolaylı olarak etkilediğini belirtmiştir. Kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliği üzerine yapılan çalışmalar (Klehe, Zikic, Van Vianen ve De Pater, 2012; Koen, Klehe ve Van Vianen, 2012) bu yönleri gelişmiş bireylerin daha iyi iş fırsatları bulma, işiyle ilgili başarılı geçişler yapma ve kaliteli istihdamı elde etmede daha yetkin olduğunu göstermektedir.

Gelecek zaman algısı dünya alan yazımında çok sayıda araştırma yapılan bir kavram olmasına rağmen, Türkiye'deki çalışmalar incelendiğinde, araştırma sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Çalışkan-Atasoy, (2004) Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'na bağlı okullardaki öğrencilerin gelecek zaman perspektifleri, Özçetin (2010) gelecek zaman perspektiflerinin İngilizce ders başarısı ve tutumları üzerindeki etkisi, Atasoy (2012) durumluluk kaygı ve gelecek zaman perspektifi konularını incelemiştir. Kaya (2014) yaşam doyumu ve gelecek zaman perspektifi ilişkisini, Avcı ve Erden (2013), akademik alandaki arzuların ertelenmesinin öğretmen adaylarının meslek derslerindeki akademik başarıları üzerindeki etkisini incelemiştir.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) bölümü öğrencilerinin mesleki geleceklerine bakışını belirlemeye yönelik olarak, Akman'ın (1992) Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi öğrencilerinin meslek, evlilik ve geleceğe yönelik beklentileri konulu çalışması gösterilebilir. Bu çalışmada, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı öğrencilerinin Fizik Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerine oranla daha çok ancak İngilizce Öğretmenliği öğrencilerine göre daha az iyimser oldukları görülmüştür. Rehberlik ve psikolojik danışma programı öğrencilerinin gelecek zaman algısı ile ilgili olarak son yıllarda yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buradan hareketle, mesleki geleceğini PDR alanında oluşturma sürecine girmiş ve bu alanda iş yaşamına hazırlanan PDR lisans programı öğrencilerinin, bu meslek alanının mevcut koşullarında kariyer geleceklerini algılamaları, uyumluluk ve iyimserlik açısından incelemek önemli görünmektedir.

Profesyonel bir meslek olarak gelişiminde henüz yeterli aşamaya ulaşmamış olan rehberlik ve psikolojik danışmanlık meslek alanındaki, kestirilemez ve düzensiz değişimler karşısında, alan çalışanları ve alanda çalışmaya hazırlananlar güçlük yaşamaktadırlar. Güncel olarak, PDR meslek alanı, görev tanımında ve unvanında belirsizlik, kadro yetersizliği, alan dışı atamalar, mesleğe geçişte Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) sonrası mülakat gibi sorunlarla boğuşan, hak ettiği önemi kazanamamış, tam bir meslek yarası bulunmayan bir meslek alanıdır (Doğan 2000; Korkut 2007; Pişkin, 2006). İşe giriş için aşmaları gereken önemli bir engel olan KPSS'ye, kısa bir süre önce mülakat elemelerinin de eklenmiş olması, gençlerin iş olanaklarını daha çok sınırlamış, mesleki gelecek algılarını etkilemiş görünmektedir. Bu durum, mesleğe hazırlananların ve alan çalışanlarının mesleki gelecekleri hakkında kaygı yaşamalarına yol açmakta ve kariyer uyumlarını zorlaştırmaktadır (Çoban & Demir, 2004; İkiz, 2010; Özabacı, İşmen ve Yıldız, 2004). Son olarak, 10 Kasım 2017 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan ve MEB bünyesinde görev yapan rehber öğretmenlerin görevlerini yeniden belirleyen, yeni Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği (MEB, 2017), meslek alanının ilkeleriyle çelişen aşağıdaki düzenlemeleriyle, mesleğin geleceği konusunda yeni endişeler ortaya çıkarmış durumdadır.

1. Yeni rehberlik yönetmeliğinin adından 'psikolojik danışma' kavramı çıkarılmıştır. Eski yönetmelikte parantez içinde olsa Psikolojik Danışman unvanına yer verilirken [Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman)] unvanı, yeni yönetmelikte "Rehberlik Öğretmeni" olarak belirtilmiş, psikolojik danışman kavramına yönetmeliğin hiçbir kısmında yer verilmemiştir. Eski yönetmelikte çeşitli noktalarda "...alanında teknik beceri ve uzmanlık gerektirenler ise psikolojik danışmanlar tarafından uygulanır." ifadelerine rastlanırken, yeni yönetmelikle uzmanlığa vurgu yapılmamıştır.

2. Eski yönetmelikte kadroya konu olan psikolojik danışmanların mezun olması gereken lisans programları belirtilmişken, yeni yönetmelikte bu durum sadece “hizmeti yürüten personel” olarak geçmektedir. Bu hizmetleri verebilecek personel ile ilgili açık tanımlama bulunmamaktadır.

3. Danıştay kararı ile okul öncesi norm hakkı psikolojik danışmanlara yeniden verilmiş olmasına karşın, 10/11/2017 tarihinde yayınlanan yeni yönetmelikte 26. maddenin 3. bendindeki ifadede “Okul öncesi eğitim kurumlarında; rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu, müdür başkanlığında bir müdür yardımcısı ve farklı yaş grubundaki çocukların eğitiminden sorumlu en az birer öğretmenden oluşur.” psikolojik danışmana yer verilmemiş olması, okul öncesi eğitim kurumlarında görev alınamayacağı şeklinde yorumlanabilmektedir.

4. Okul psikolojik danışmanına, yapacağı psikolojik danışma veya görüşmenin içeriğinin gizli kalacak şekilde psikolojik danışmaya katılan öğrencinin adının ve görüşme saatinin eğitim yöneticisine bildirme zorunluluğunun getirilerek, psikolojik danışma hizmetlerinin özerkliği gölgelemiştir.

5. Rehber öğretmenlere yönelik nöbet görevi, belletmenlik, sınav gözetmenliği gibi disiplin odaklı ve psikolojik danışma ve rehberlik ilkeleri ile çelişen görevler verilmiştir. Disiplin kuruluna ilişkin görevler, danışmanlık tedbiri, pansiyon görevleri ‘aile rehberliği’ kapsamında ev ve işyeri ziyaretlerinin yapılması, vb gibi diğer çeşitli görevler mevcut yönetmeliğe eklenmiştir.

6. Kadro statüsü öğretmen olarak belirlenmiş olmasına karşın, öğretmenlerden farklı olarak izin ve tatil dönemlerinde, tercih danışmanlığı, alan ve ders seçimi, öğrenci tanımlama sürecine bağlı olarak yapılacak çalışmalarda görevlendirilebileceği maddesi eklenmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının görevlendirildikleri takdirde komisyonla öğrenci alımı yapan eğitim kurumlarındaki kayıt sürecinde görev alması gibi bir görev verilmiştir.

Üniversitelerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik–PDR bölümünden mezun olan öğrencilerin en büyük bölümü MEB bünyesinde, okul rehber öğretmeni olarak çalışmaktadır. Bu nedenle, alanda çalışanlar kadar, PDR lisans programlarında mesleğe hazırlananlar da meslek alanlarında süregelen sorunlar ve yeni değişimlerle başa çıkma ve kariyer gelişimlerini başarıyla sürdürme konusunda kaygı taşımaktadırlar.

Mevcut çalışma ile PDR lisans programı öğrencilerinin, PDR alanında mesleki rollerine hazırlanırken, mesleğin çalışma koşullarından kaynaklanan beklenmeyen değişimler karşısında nasıl bir mesleki gelecek algısına sahip olduklarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede, aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

PDR lisans öğretimi 3. Sınıf öğrencileri;

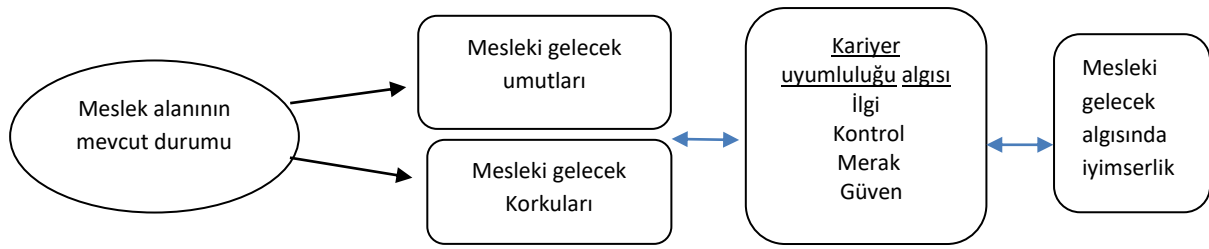
1. Mesleki gelecek algılarında hangi umut, beklentiler ortaya koymaktadırlar?
2. Mesleki gelecek algılarında hangi korku ve kaygılar belirtmektedirler?
3. Mesleki gelecek algıları, mesleki gelecek ilgisi, kontrol, merak ve güven tutumları ve iyimserlik açısından nasıl bir tablo ortaya çıkarmaktadır?
4. Kız ve erkek öğrencilerin mesleki gelecek algıları arasında hangi farklılıklar söz konusudur?

PDR meslek alanında mevcut iş piyasası ve istihdam eğilimlerinin, bu alana hazırlanmakta olan gençlerin mesleki gelecek algıları ve sonrasında da meslekte başarı ve doyumları üzerinde etkili olacağı açıktır. Bu bağlamda, PDR öğrencilerinin alanlarına ilişkin mevcut kısıtlayıcı düzenlemeler karşısında nasıl etkilendikleri ve mevcut durumun onların mesleki gelecek algılarını nasıl biçimlendirdiği sorusu incelenmeye değer görünmektedir. Mevcut çalışma bulgularının, alan yazısına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada PDR öğrencilerinin gelecekteki kariyer gelişimleriyle ilgili olarak beklentileri ve korkuları belirlenmeye çalışıldığından, araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiş nitel bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2013).

Şekil 1. Araştırma Aşamasında Cevap Aranılan Sorular

2.2. Çalışma Grubu ve Katılımcılar

Araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi, PDR lisans öğretimi öğrencileri oluşturmaktadır. Kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenen örneklem ise 2017-2018 öğretim yılı güz döneminde PDR lisans programı, 3. Sınıfında öğrenim gören 151 öğrenciden oluşmaktadır. Meslek alanında çalışma koşulları ve bir işe yerleşme olanakları giderek kısıtlandığından, öğrencilerin iş planlarını, en geç üçüncü sınıftan itibaren geliştirmeye yönelmeleri gerekmektedir. PDR öğrencilerinin mesleki gelecek algılarını mezuniyet aşamasının öncesinde ele almak ve mesleki gelecekleri için hazırlık yapmanın önemini son sınıfa gelmeden önce ne ölçüde kavramış olduklarını görmek açısından, son sınıf yerine 3 sınıf tercih edilmiştir.

Araştırma sürecinde anlamlı ve güvenilir sonuçlara ulaşabilmek ve çok değişkenli analizleri yapabilmek için çalışma grubunu oluşturan bireylerin sayısının, anket formunda yer alan madde sayısının birkaç katı (en az beş) olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2002; Tavşancıl, 2002). Örneklem büyüklüğü bu şartı sağlayacak şekilde belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Özelliklere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişken	Kategori	GÜNDÜZ		İKİNCİ ÖĞRETİM	
		Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	40	58	40	65,6
	Erkek	29	42	21	34,4
En son eğitim durumu	Anadolu Lisesi	30	43,5	18	29,5
	Anadolu Öğretmen L.	13	18,8	7	11,5
	Fen Lisesi	1	1,4	2	3,6
	Meslek Lisesi	2	2,9	2	3,6
	Açık Lise	1	1,4	2	3,6
	Düz Lise	2	2,9	5	8,2
	Üniversite	7	10,1	12	19,7
	Lise (İHL)	13	18,8	13	21,3
Tercih sıralaması	İlk üç tercih	24	34,8	44	72,1
	4-7/4-10. tercih	12	17,3	13	21,3
	11-15. tercih	14	20,3	2	3,3
	16-20	15	21,8	-	-
	21 ve sonrası	4	5,8	2	3,3
Üniversiteye giriş sınav sayısı	İlk yıl	41	59,4	39	63,9
	2. yıl	22	31,9	18	29,5
	3 ve sonrasında	6	8,7	4	6,6
Akademik not ortalaması	1,00 – 2,00	4	5,8	2	3,3
	2,01 – 3,00	31	44,9	25	41
	3,01 – 4,00	34	49,3	34	57

Tablo 1’de görüleceği üzere araştırmaya katılan öğrencinin çoğunluğunu kızlar oluşturmaktadır. Bu durum PDR lisans öğretiminde kız öğrencilerin sayısının genelde daha çok olmasından kaynaklanmaktadır. Gündüz ve ikinci öğretim öğrencilerinin tercih sıralaması ve üniversiteye giriş sınav sayısı incelendiğinde, her iki grubun da ilk üç tercihinin diğer tercih sıralamalarına göre fazla olduğu ve ilk yılda tercih ettikleri bölümü kazandıkları görülmektedir. Akademik not ortalaması açısından da gündüz ve ikinci öğretim öğrencilerinin aynı başarı oranına sahip oldukları söylenebilir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, örnekleme oluşturan öğrenciler hakkında demografik bilgi toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından hazırlanmış olan demografik bilgi formu kullanılmıştır. Formda öğrencilerden cinsiyet, yaş, lise eğitimi, PDR programını tercih sıralaması, üniversiteye giriş sınavına kaç kez girdiği, bölümde akademik not ortalaması konularındaki soruları yanıtlamaları istenmiştir.

Araştırmada, Nurmi (1991) tarafından geliştirilmiş olan “Gelecek Zaman Perspektifi Anketi” uygulanmıştır. Anket, bireylerin geleceğe yönelik umut, beklenti, kaygı ve korkularını yazmaları

beklenen açık suçlu 2 sorudan oluşmaktadır. Birinci soruda, katılımcılardan gelecekle ilgili amaçları, umutları, planları ve hayallerinden en az 2 tanesini yazmaları istenmektedir. İkinci aşamada ise gelecekle ilgili korkularından ve kendilerini kötü hissettiren durumlardan 2 tanesini belirtmeleri gerekmektedir.

Katılımcıların, mesleki geleceklerine ilişkin umutları ve korkuları konusunda “gerçekleşmesi ne ölçüde size bağlıdır?” sorusuna bağlı olarak, aşağıdaki seçeneklere göre değerlendirme yapmaları istenmiştir.

- Tamamen benim dışımdaki şeylere bağlıdır (TBDB)
- Çoğunlukla benim dışımdaki şeylere bağlıdır (ÇBDB)
- Çoğunlukla bana bağlıdır (ÇBB)
- Tamamen bana bağlıdır (TBB)

Gelecek zaman perspektifi anketinde belirtilen umut ve korkular, önce araştırmacı tarafından içeriklerine göre çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Daha sonra içerik analizinin güvenilirliğini gözden geçirmek için, iki alan uzmanıyla birlikte bir görüşme toplantısı gerçekleştirilmiş ve araştırmacının belirlemiş olduğu kategoriler diğer iki uzman tarafından değerlendirilerek, ortak kanılar çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir. Sonuç olarak, umut ve korkular için belirlenen kategorilerin çoğunun, üç uzman arasında görüş birliğiyle, birkaçında ise görüş çoğunluğu yoluyla oluşturulduğu belirtilebilir.

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma sorularını yanıtlamak üzere toplanan veriler analiz edilerek, elde edilen bulgulara ve bulguların konuyla ilgili alan yazıyla ilişkisinin tartışılmasına yer verilmiştir. Araştırmaya katılan PDR lisans öğretimi 3. Sınıf öğrencilerinin mesleki geleceklerine ilişkin umut beklenti, kaygı, korku algıları ortaya konmuş, bu algıları kariyer uyumu açısından değerlendirilmiştir.

3.1. PDR Öğrencilerinin Mesleki Gelecekleri Hakkında İstek ve Beklentilerine İlişkin Sonuçlar

Mesleki Gelecek Algısı Anket formunda katılımcılara mesleki gelecekleriyle ilgili ilk soru olarak, hayalleri umutları, amaçları, planlarının neler olduğu sorulmuş ve bunlardan iki tanesini belirtmeleri istenmiştir. Verilen yanıtlar incelendiğinde, PDR öğrencilerinin, mesleki geleceklerine ilişkin olarak belirttikleri istek, beklenti, amaç, planları, Tablo 2’de görülen sekiz ayrı tema grubu halinde ortaya çıkmaktadır. Gündüz ve ikinci öğretim öğrencilerinin, birincil ve ikinci düzeyde belirttikleri istek/beklentilerinin tema gruplarına göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Gündüz ve İkinci Öğretim Gruplarının İlk ve İkinci Sırada Belirttikleri İstek ve Beklentilerin Dağılımı Tablosu

	GÜNDÜZ			2.ÖĞRETİM			GENEL					
	1.B*	2.B*	T	1.İ*	2.İ*	T	1.Beklenti		2.Beklenti		Toplam	
							n	%	n	%	n	%
Atanmak	25	8	33	22	3	25	47	36	11	9	58	45
YL yapmak	11	14	25	16	14	30	27	21	28	23	55	44
İstedığı kurumda çalışmak	12	10	22	12	16	28	24	19	26	21	50	40
Kendini geliştirmek	3	9	12	8	20	28	11	9	29	24	40	33
İstedığı konuda çalışmak	4	10	14	6	5	11	10	8	15	12	25	20
Yurt dışına gitmek	3	2	5	-	4	4	3	2	6	5	9	7
Mezun olmak	3	1	4	4	-	4	7	5	1	-	8	5
Diğer		4	4		4	4	-	-	8	6	8	6
Toplam	61	57	119	68	66	134	129	100	123	100	253	200

(*) İlk ve ikinci sırada belirtilen hayal umut, amaç, plan

Tablo 2’de görüldüğü gibi PDR öğrencilerinin mesleki geleceklerine ilişkin olarak belirttikleri ilk istek ve beklentilerinde en çok atanma konusu yer almaktadır. Gündüz grubunun 61 katılımcısından 25’i (% 41), yani yarıya yakını, atanma/işe girme konusunu ilk istek/beklenti olarak; 8 kişi ise 2. sırada ifade etmişlerdir. İkinci öğretimde 68 katılımcıdan 22’si (% 33) atanma konusunu ilk istekleri olarak, üç kişi de ikinci istek grubunda dile getirmiş durumdadır.

Katılımcılardan istenen birinci ve ikinci istek ve beklentileri birlikte ele alındığında, gündüz öğrencilerinde 33 kez, ikinci öğretim öğrencileri tarafından ise 25 kez olmak üzere, toplam 58 kez belirtildiği görülmektedir. Birinci ve ikinci öğretim grupları genelinde, atanma istek ve beklentisini, katılımcıların %36’sı ilk istekleri, %9 ise ikinci istek grubunda ve toplamda %45 oranında, yani grubun yarıya yakını tarafından dile getirilmiştir. Sonuç olarak, mesleki gelecekleriyle ilgili olarak

atanma istek ve beklentisini katılımcıların en yüksek düzeyde belirttikleri ortaya çıkmaktadır. Atanma konusunun, PDR öğrencilerini en çok meşgul eden konu olduğu, eğitimin üçüncü yılından itibaren, tüm dikkatlerin atanma konusuna bağlanmış olduğu görülmektedir. “Her şeyden önce atanmak önemli, yeter ki atanalım” tepkisi ortaya koyan bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Atanma isteği ardından, Yüksek Lisans (YL) yapma isteğinin, yüksek oranda belirtilmiş olması da (% 44) dikkat çekmektedir. İkinci öğretim öğrencileri arasında YL yapma isteği belirtenlerin, gündüz öğrencilerine göre daha yüksek sayıda olması da dikkat çekicidir. Çoğunluğun, YL yapmayı hangi amaçla istediğini açıklamamış olması da, bu isteğin özgün bir amaçla değil, atanma olasılığını arttırma stratejisiyle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Belli bir amaca bağlı olmadan yüksek lisans yapmak istenmesi, işsiz kalma riskini azaltma düşüncesine bağlı olabilir.

İstediği kurumda çalışma istek ve beklentisi üçüncü sırada belirtilmiştir. Çalışmak istediği kurumu belirlemiş olanların sayısı, gündüz grubunda 22, ikinci öğretimde 28 kişi olmak üzere, toplam 50 ifade ile dile getirilmiştir. Bu durum, PDR öğrencilerinin toplamda %40'ının, 3. Sınıf düzeyinden itibaren, ileride çalışacakları kurum hakkında düşünmeye başladıklarını göstermektedir. Mezuniyet sonrası girebilecekleri iş alanlarını ve farklı iş seçeneklerini araştırmaları da atanamama kaygısıyla ilişkili görülebilir.

Kendini geliştirmek/başarılı olmak isteği 4. sırada (%33) yer almaktadır. Meslekte kendini ve mesleki yeterliğini geliştirmek, meslekte başarılı olmak isteği, gündüz grubunda 12, ikinci öğretim öğrencilerinde ise 28 kez olmak üzere toplam 40 kez belirtilmiştir. “Kendini geliştirme/mesleğinde başarılı olma” isteğini ikinci öğretimde dile getirenlerin gündüz eğitimindekilere göre iki kat daha fazla sayıda dile getirildiği dikkat çekmektedir. İki grup arasındaki bu büyük farklılık, ikinci öğretimde okuyanların, aldıkları eğitimi yeterli görmemeleri ve eksiklerini giderme kaygısı taşıdıkları şeklinde yorumlanabilir. Grubun geneli düzeyinde bakıldığında, PDR öğrencilerinin 1/3'den fazlasının mesleklerini icra etme ve meslekte başarılı olma yönünde bir istek, beklenti, amaç belirttikleri ortaya çıkmaktadır.

“İstediği konuda çalışmak” beklentisi toplam 25 kez dile getirilmiştir. Bunu belirtenlerin toplamda, %20 düzeyinde olması, araştırma örneklemini oluşturan PDR öğrencilerinin 1/5 inin, eğitimlerinin üçüncü yılından itibaren ilgilerini odakladıkları bir uzmanlık konusu belirlemiş yani hedefli ve planlı bir tutumda olduklarını göstermektedir.

En az istek/beklentinin, mezun olmak konusunda belirtilmiş olması da (8 ifade) dikkat çeken bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. İlk ve ikinci grup istek/beklentilerde mezun olma konusu, katılımcıların yalnızca %5'i tarafından, yani en az dile getirilen konumundadır. Gündüz ve ikinci öğretim gruplarında aynı sayıda (4) dile getirilmiştir. Bu durum, mezuniyet konusunun, alınan eğitimin doğal bir sonucu olarak kendiliğinden kolaylıkla elde edilebileceği düşüncesiyle, özel bir istek veya amaca bağlanmadığı şeklinde yorumlanabilir. “Nasıl olsa mezun oluruz, önemli olan atanabilmek” algısının yüksek olduğu, asıl zorluğun, mezuniyet sonrasında bir işe girmek konusunda yaşanacağı düşünülüyor anlaşılmaktadır.

Yurt dışına çıkma isteği de oldukça düşük düzeyde (toplam 9 kişi) ortaya çıkmıştır. Yurt dışına gitme konusunun ilk istek ve beklentilerde (5 kişi) olduğu gibi, ikinci grup isteklerde de en az belirtilenler (4 kişi) arasında yer almış olması, PDR öğrencilerinin, mesleki geleceklerini yurt dışında oluşturmayı düşünmediklerini göstermektedir. Yurt dışı vizyonu geliştirmemiş olmaları, ülke dışında çalışma şanslarını zayıf görmeleriyle ilişkili olabilir. Meslek eğitimini aldıkları konuda yurt dışında denklik bulunmaması ve dolayısıyla çalışma olanaklarının sınırlı olması burada rol oynamış görünmektedir.

İstek/beklenti tema gruplarının her birine daha yakından bakıldığında, aşağıdaki noktalara dikkat çekme gereği ortaya çıkmıştır.

Atanma konusunda, 10 katılımcı, bir rica yakarış gibi algılanabilecek biçimde tek sözcükle, doğrudan “atanmak” sözcüğünü kullanmışlardır. Toplam 58 ifadeden 17'sinde (%29, yani 1/3'ünde) “atanmak” şeklinde tek veya en çok iki –üç sözcükle (Örneğin, KPSS'ye atanmak, umut: atanmak, bir kuruma atanmak şeklinde) net çağrı niteliğinde ifadeler kullandıkları dikkat çekmektedir (G1-6E, G1-56E, İ1-11E, İ1-43K, G2-17K, G2-32E, İ2-32E).

Bu konudaki isteklerini, “çalışmak” (13 kişi, örneğin G2-41) gibi genel ifadelerle belirtenlerin yanı sıra, “Psikolojik Danışmanlık (PD)'lık yapmak-PD olmak” şeklinde mesleki kimliklerine yönelik, daha belirgin ifadeler kullanarak belirten (14 kişi, örneğin İ1-28E) bulunmaktadır.

Sonuç olarak, “herhangi bir yere atanayım” yönünde algılarını yansıtan, genel ifadeler ağırlıktadır (25 kişi, yani % 43). Örneğin, G1-9K, G1-56E, G1-58K, İ1-37K. Bir katılımcı (G1-8E) “Mesleğin geleceği açısından umutsuzum. Çünkü iş istihdamı azalıyor” şeklinde ifadesiyle, atanma konusundaki umutsuzluğunu dile getirmiştir.

Bazı öğrencilerin (G1-12E, G1-25K, G1-28E, G1-55, İ1-1Kİ1-33K, İ1-57K) ise “Şanlıurfa veya Van merkezde bir okula atanmak” (G1-15E), örneğinde olduğu gibi, atanma isteklerini çok iyi tanımlanmış, amaçlı ifadelerle ortaya koydukları görülmektedir.

Yüksek lisans yapma isteği belirtmiş olan 55 kişi arasında, gündüz bölümünde 10 kişi (G1-4E, G2-5K, G1-21K, G1-26K, G1-39E, G2-5K, G2-8E, G2-44E, G2-53K, G2-61K), ikinci öğretimde ise 6 kişi (İ1-53K, İ1-64K, İ2-19K, İ2-31E, İ2-55E, İ2-55K) yüksek lisans eğitimini, akademik kariyer amacıyla yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Bir kişi (G1-7K) kendi danışma merkezini açmak, 4 kişi de (G2-10K, G2-52K, G2-55K, İ2-23K) mesleki donanımını geliştirmek için yüksek lisans yapmak istediğini ifade etmiştir. Geriye kalan 35 ifade amaç belirtmemiştir. Bu durum yüksek lisans yapma isteklerinin, amaçlı ve planlı bir yönelim olmaktan daha çok, iş bulma şansını arttırma yolu olarak algılandığını düşündürmektedir.

Çalışmak istediği kurumu belirlemiş olanların ifadelerinde de yüksek lisans yapma konusundaki bilgi eksikliği ortaya çıkmaktadır. Danışmanlık merkezi veya okul olarak kendi iş yerini açmayı amaçlayanların sayısı 16’dır (G1-7K, G1-44E, G2-4E, G2-11K, G2-34K, İ1-30K, İ1-68E, İ2-5E, İ2-8K, İ2-24K, İ2-38K, İ2-41E, İ2-51EK, İ2-54K, İ2-58K, İ2-59K, İ2-60K). Bu 16 kişiden yalnızca dördü (koyu puntuyla belirtilmiş olanlar) özel bir danışma merkezi açmak için YL yapmak gerektiğinden haberi görünmektedir. Diğerleri bu planlama kapsamında YL hedefine yer vermemişlerdir.. Bunun yerine bütüncül psiko-terapi gibi bazı eğitimler alma yönünde planları vardır (İ1-38K, İ1-41E). İki öğrenci, (G-4 ve G-44) hem girişimci, hem de akademisyen olmak hedeflerinden söz etmektedirler. Bu durum, öğrencilerin gelecek algılarını gerçekçi biçimde oluşturmalarını sağlayacak bilgiye sahip olmadıklarını düşündürmektedir.

Çalışmak istediği kurumu belirlemiş olduğunu belirten toplam 50 ifade içinde çoğunluk, mesleki geleceğini MEB’e bağlı kamu okullarında görmektedir. Çalışmak istediği okul düzeyini belirtmiş olanlardan 5 kişi ortaokul ve ilkokulu (G1-19E, G1-42K G1-47K, G2-48K, G2-57K), 2 kişi (İ1-69E, İ2-68E) lise düzeyini ifade etmişlerdir. 7 kişi (G1-5K, G1-41K, İ1-22K, İ1-23K, İ1-50K, İ1-60K, İ2-69E) Rehberlik Araştırma Merkezi’nde çalışmayı amaçlamaktadır. Bir kişi de (İ2-40E) hayalindeki kurumu, “Milli Eğitim Müdürlüğü” olarak ifade etmiştir. Okul öncesi eğitimde (G1-1K G1-2K G1-11K G1-57K, G2-1K, G2-11K, İ2-24K) ve özel eğitim alanında (G2-4E) çalışmak isteyenler, PDR de çift veya yan alan yapmakta olan öğrencilerdir. Psikolojik danışmanlık eğitimini kendi uzmanlık alanları içinde değerlendirmeyi düşündükleri anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilere, anket kapsamında “ileride çalışmayı düşündüğü okul” konusunda sorulan bir soruya (soru VII) lise düzeyinde çalışmak istediğini belirtenlerin sayısının en yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Gündüz grubunda 28, ikinci öğretimde 21 kişi). İlkokulda çalışmak isteyenlerin sayısı gündüz grubunda 13, ikinci öğretimde 14 kişi ve ortaokulda çalışmak isteyenlerin sayısı ise gündüz grubunda 13, ikinci öğretimde 11 kişidir. Lise düzeyinde çalışmak isteği belirtenlerin çoğunlukta olması, lise öğrencilerinin yaş düzeylerinin kendi yaşlarına daha yakın olması ve entelektüel düzeylerinin daha yüksek olması sebebiyle ilişki ve iletişimin daha kolay kurulacağı, psikolojik danışma yapmanın daha fazla doyum vereceğini düşünceleri ile ilişkilendirilebilir. Diğer nedenleri de araştırmak gerekmektedir.

MEB dışı bir kurumda çalışmayı amaçlayanların sayıları, gündüz ve ikinci öğretimde 15 kişidir. Beş kişi (G1-51K, G2-16K, G2-50K, İ2-44K, İ2-68E) özel sektörü işaret etmektedir. Üç kişi (G1-27E İ1-34E, İ2-34E) orduda veya polis teşkilatında, bir kişi (İ1-3K) Adalet Bakanlığında, bir kişi yetimhanelerde (İ1-56K), bir kişi Çocuk Esirgeme Kurumunda (İ2-1K), bir kişi de (G2-16K) insan kaynakları yönetimi uzmanı olarak çalışmayı düşündüğünü belirtmişlerdir. Bir kişi (G2-7K) alan değiştirmeyi ve farklı bir alanda ikinci bir üniversite eğitimine yeniden başlamayı düşündüğünü bildirmiştir.

Kendi işyerine sahip olma isteğinin yüksek olduğu (15 kişi) görülmektedir (G1-44E, İ1-30K, İ1-68E, İ2-5E, G2-4E, G2-11K, G2-34K, İ2-8K, İ2-24K, İ2-41E, İ2-51E, İ2-54K, İ2-58K, İ2-59K, İ2-60K). Diğer yandan, “ek bir çalışma olarak butik açmak (G2-33K), vakıf kurmak (İ1-36K) gibi farklı girişim hedefleri belirtenler de bulunmaktadır. Bir katılımcı, “Hayalim çocuklar (kimsesiz, hasta) için vakıf

okul açmak” (İ2-8K) şeklinde bir sosyal duyarlılık projesini belirtmiştir. Bu 15 kişinin kendi iş yerine sahip olma isteğinin, artan işsizlik ortamında, iş arama kaygısından kurtulma refleksini yansıtabileceği gibi, Y kuşağı-ben nesli olarak adlandırılan bu çağ gençlerinin bağımsızlık eğilimleriyle de ilişkilendirilebilir (Twenge, 2009).

Meslekte kendini ve mesleki yeterliğini geliştirmek, meslekte başarılı olmak için eğitimler alma isteği belirtmiş olanlar, gündüz grubuna göre (4 kez: G2-25K, G2-30E, G2-46K, G2-560K) ikinci öğretim öğrencilerinde çok daha yüksek sayıdadır (9 kez: İ1-67K, İ2-3K, İ2-10E, İ2-14E, İ2-18K, İ2-28E, İ2-29K, İ2-42E, İ2-50K, İ2-64K).). Bu durum aldıkları mesleğe hazırlık eğitimini yeterli bulmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Mesleki yeterliğini arttırma isteğine gerekçe olarak, “öğrencileri için iyi bir meslek elemanı olmak” hedefi belirtenlerle, bunu “mesleki yeterliğini arttırmak için eğitimler almak” yönünde ele alanların sayısı eşittir (14 kişi). Öğrencileri için iyi bir meslek elemanı olma isteği, gündüz eğitimi grubunda 6 kez (G1-3K, G1-29E, G1-32E, G2-6E, G2-12E, G2-15E), ikinci öğretimde ise 8 kez (İ1-9K, İ1-10E, İ1-20K, İ1-47E, İ2-2E, İ2-20K, İ2-27E, İ2-47E) belirtilmiştir. Mesleğinde mutlu olmak ve doyum almak anlamında başarı beklentisi, toplam 6 kez (G2-3K, G2-54E / İ1-15E, İ2-53K, İ2-57K, İ2-63K) dile getirilmiştir. Ayrıca, “kitap yazmak” (İ1-13K), “Ardımda bırakabileceğim bir araştırma oluşturmak” (İ2-39K) olarak belirtilmiş gelişim hedefleri bulunmaktadır. “PDR bölümü mezunlarımı bir topluluk altında toplamak ve başkanlık etmek istiyorum” (İ2-16E) gibi bir konuda doyum arayışı belirtilmiştir. “Mesleğimde elde ettiğim başarıyı ben ve aileme yetecek düzeye ulaşmasını istiyorum” (İ2-15E) şeklinde kurulmuş olan cümlelerin ise maddi başarı beklentisi ortaya koyduğu düşünülmüştür.

Meslek yaşamında bilgisini derinleştirmek istediği belli bir konuyu şimdiden belirlemiş olan 25 kişiden üçü (G1-35K, İ1-66K, İ2-21K) cinsel terapi, iki kişi (G2-36K, İ2-66K) oyun terapisi, iki kişi (G1-10K, G1-36K) çocuk gelişimi ve psikolojisi üzerinde çalışmayı amaçladıklarını belirtmektedirler. Bunun dışında, spor psikolojisi (G1-38E), aile danışmanlığı (İ1-21K), insan kaynakları (G2-43E) gibi çeşitli uzmanlık konuları dile getirilmektedir. Diğer yandan, siyasete girmek (G2-31E), psikolojik tefsir yazmak (G2-21K) gibi PDR eğitimiyle yakından ilişkili olmayan konuların da ifade edilmesi dikkat çekmektedir.

Yurt dışına çıkma isteği belirten 9 kişi (G1-31E, G1-52K, G1-61K, G2-14K, G2-39E, İ2-4K, İ2-17K, İ2-36K, İ2-64K) arasında yalnızca 3 kişi, yurtdışına çıkma isteklerinin gerekçelerini açıklayıcı ifadelerde bulunmuştur. “Yurtdışında dil eğitimi almak ve bölümümde kendimi geliştirmek (G1-52K), “Yurt dışında yaşamak, orada bir süre çalışmak” (İ2-65K), “Yurt dışında bir hocayla araştırma yapmak(G2-14K). Bu katılımcı, “Yurt dışına çıkmak için yeterli desteği bulamamak” şeklinde korku ve kaygısını da belirtmiştir.

Mesleki gelecekleriyle ilgili olmayan farklı beklentiler belirtmiş olanlar arasında 3 kişi (G2-22K, G2-23K, G2-234E) “evlenmek” ifadesini kullanırken, iki kişi ise (İ2-45E, İ2-46E) “zengin olmak” şeklinde meslek dışı bir beklenti dile getirmişlerdir. “Annemle beraber köydeki evi düzenlemek” (G2-28E), “Hayatımı ya da yakından gözlemlediğim birinin hayatını ele alan bir kitap, yaşam öyküsü yazmak” (İ2-12E), “Yurt içi ve yurt dışında bolca seyahat etmek” (İ2-13K) şeklinde, mesleki gelecekleriyle ilgili olmayan beklentiler belirtenlerin, meslek ilgilerinin düşük olduğu düşünülebilir.

3.2. PDR Öğrencilerinin Mesleki Gelecekleri Hakkında Korku ve Kaygılarına İlişkin Sonuçlar

Gündüz ve ikinci öğretim programı öğrencilerinin ilk ve ikinci grupta belirttikleri korku ve kaygı algıları birlikte ele alındığında, Tablo 3’te görülen 8 farklı kaygı konusu ortaya çıkmıştır. Atanma, yüksek lisans, mezuniyet gibi istek ve beklenti temalarının, korku/kaygı temaları arasında da ortaya çıktığı görülmektedir. Bu ortak temaların dışında, meslekte başarılı olamamak, mutsuz olmak, maddi sıkıntılarla karşılaşmak ve mesleğin geleceğine ilişkin konularda kaygı algıları belirlenmiştir. Bu korku/kaygı temalarının dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Atanamama korkusu burada da açık ara farkla, en yüksek düzeyde dile getirilmiştir. Gündüz grubunda 30 kez birinci, 13 kez ikinci; ikinci öğretim grubunda, 32 kez birinci, 6 kez ikinci korku olmak üzere toplam 81 kez belirtilmiş bulunmaktadır. Bu kaygıyı belirtenlerin, tüm katılımcıların 2/3’den fazlasını (%67) oluşturduğu yani atanamama endişesinin çok yüksek ölçüde yaşandığı görülmektedir. Atanamama korkusu belirtenlerin, gündüz grubunda (43) ikinci öğretimdekilere (38) göre daha çok sayıda olması dikkat çekicidir. Atanma istek ve beklentisi gibi, atanamama korkusunun da en yüksek düzeyde dile getirilmiş olması, PDR bölümü öğrencilerinin mesleki gelecekleri konusunda, mevcut koşullarda iş bulamayacakları/atanamayacakları yönünde algılarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Meslekte başarısız olma korkusu, en yüksek düzeyde belirtenler arasında ikinci sırada yer almaktadır. “Meslekte başarılı olamama” kaygısı, gündüz bölümünde 27 kez, ikinci öğretim grubunda ise 32 kez olmak üzere, toplam 59 kez (%50) dile getirilmiştir. Katılımcıların yarısı “Meslekte başarılı olamayacağı” kaygısı yaşamaktadır. Meslekte başarısız olma korkusu dile getirenlerin, “kendini geliştirme, mesleğinde başarılı olma istek / beklentisi belirtenlerden (40 kez) daha yüksek olması (bkz: Tablo3, 7. Satır), PDR öğrencilerinde yalnızca başarısızlık korkusuna dayanmayan bir başarılı olma isteğinin bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Gündüz ve İkinci Öğretim Gruplarının İlk ve İkinci Sırada Belirttikleri Korku ve Kaygıların Dağılım Tablosu

	GÜNDÜZ			2.ÖĞRETİM			GENEL					
	1.B*	2.B*	T	1.B*	2.B*	T	1.Beklenti		2.Beklenti		Toplam	
	n	n	n	n	n	n	n	%	n	%	n	%
Atanamamak	30	13	43	32	6	38	62	50	19	17	81	67
Meslekte başarılı olamamak	11	16	27	8	24	32	19	15	40	35	59	50
İşinde mutlu olamamak	5	14	19	9	15	24	14	12	29	25	43	37
YL yapamamak	5	5	10	7	6	13	12	10	11	10	23	20
Mesleğin geleceğine ilişkin kaygılar	3	1	4	6	5	11	9	7	6	5	15	12
Maddi kaygılar	-	1	1	3	6	9	3	2	7	6	10	8
Mezun olamamak	-	-	-	3	1	4	3	2	1	1	4	3
Diğer korku/kaygılar	3	1	4	-	-	-	3	2	1	1	4	3
Toplam	57	51	108	68	63	131	125	100	114	100	239	200

Başarısız olma endişesini, örneğin, “Kendi alanımda gelişmemek” (İ2-49E) gibi belli bir nedene bağlamadan, genel ifadelerle belirtenler çoğunluktadır (34 kişi). Başarısız olma konusunda, örneğin, “Ailemin istediği, benden beklediği kaliteli iyi bir eğitimci mesleğini hakkıyla yapabilen biri olamamak” (İ2-8K), “Bilimsel araştırmam için yeterince gözlem ve deney yapamamak” (G2-27E) şeklinde farklı açılardan tanımlamalar yapılmıştır.

Başarısızlık endişesini kişisel özelliklerine (18 kişi) dayandırarak ifade edenler de vardır. Örnek: Özgüven düşüklüğüm ve heyecan (G1-26K), kuramlara, mesleğin gerektirdiği bilgilere tam olarak hakim olamamak (G1-13K), kararlarımdan ve hedeflerimden emin değilim (G1-35K), mesleğin acemilik yıllarında danışanlara hatalı tepkiler vermek ve olayların kontrol dışına çıkması (G1-39E), birçok sorunla karşılaşmış danışanları anlayamama (G2-34K), insanlara yardım ederken, onları belki de yapamayacağı durumlara yönlendirmek en büyük korkum. Onların hayatlarının kötü olmasını benim yüzümden görmeleri (İ1-8K) gibi kişisel yetersizlik kaygıları belirtilmiştir. “Genel müdür olabilmek için izlemem gereken yolu tam bilememem” (İ2-40E) gibi hayal/heves çağrıştıran ifadeler de bulunmaktadır. Bu bağlamda, PDR öğrencilerinin bilgi/bilinç eksikliğini ortaya çıkaran, “PDR’ci / G1-47K, yalaka / G2-26K, devlete atanabilmek / G1-19E, büyük bir şirketteki lise / İ2-68E)” gibi anlatımı zayıf ifadelerle de rastlanmaktadır.

Çevresel nedenlerle başarısızlık yaşayabileceği algısına sahip olanlar (7 kişi) arasında örneğin “Görev aldığım okulda benim sorumluluğumda bir öğrencinin intiharı (İ2-47E), yalaka öğrencilerin hocalar tarafından gözetilmesi, torpillerin işleme (G2-26K), ileride özel sektörün beni içine almaması- Açtığım merkeze talep olmaması (İ1-41E)” gibi ifadeler dile getirilmiştir.

Gündüz grubunda 19, ikinci öğretimde 24 kişi olmak üzere toplam 43 kişinin, mesleğinde mutlu olmama endişesini dile getirdikleri görülmektedir. Mesleğinde mutlu olmama endişesi, toplamda, % 37 oranında dile getirilmiş, yani 1/3’den daha yüksek düzeyde ortaya çıkmıştır. Bu sonuç da PDR öğrencilerinin mevcut koşullarda, meslek alanlarından iş doyumunu beklentilerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Mesleğinde mutlu olmama endişesini, 11 kişi (İ1-11E, İ1-31E, İ1-33K, İ1-47E, İ2-16E, İ2-22K, İ2-44K, İ2-53K, İ2-55K, İ2-57K, İ2-64K) belli bir neden belirtmeden ve toplamda 18 kişi, iş yaşamında mutsuz olma endişeleri için çeşitli nedenler ortaya koymuşlardır. Örnek: “Mesleki hayatımda beyni özgür düşünen çalışma arkadaşımın ortamda olmaması çok büyük mesleki kriz yaşamama sebep olur” (G1-8E). 5 kişinin (G1-44E, G2-16K, G2-21K, İ1-25E, İ2-68E) işyerinde haksızlık, yıldırma, yöneticiyle geçimsizlik gibi sorunlar nedeniyle mesleğinde mutsuzluk yaşama endişesi taşıdıkları görülmektedir. Örnek: “Meslek yaşamında torpillerin geçerli olması haksızlıklar” (G1-25K) “Yapacağım çalışmalar engellenirse (siyasi engeller) devam ettiremem” (G2-21K).

Mesleğinde mutlu olmama endişesi, %37 oranında dile getirilmiş olmasına karşın, mesleğin geleceğine ilişkin kaygı düzeyi düşüktür ve %12 düzeyinde dile getirilmiştir. PDR öğrencilerinin, mesleki geleceklerine ilişkin kaygılarında daha çok içsel odaklı oldukları, yani meslek koşullarından

çok kendilerini değerlendirme eğilimi gösterdikleri söylenebilir. Mesleğin geleceğine ilişkin 15 kaygı ifadesinden 7'sinde (G1-37E, G1-38E, G2-46K, İ1-14E, İ1-14E, İ1-21K, İ2-69E) son yönetmelik değişikliğinin yarattığı olumsuz algılar dile getirilmektedir. "Başka alanlardan rehber öğretmenlik mesleğine yetersiz ve donanımsız kişilerin atanıyor olması" (İ2-14E), kendi mesleğimi başkalarının, yeterli olmayan kişilerin yapması (İ2-38K) gibi ifadelerde de meslek alanına ilişkin yanlış uygulamaların yarattığı kaygılar belirtilmiştir.

Mezun olamama endişesi yalnızca ikinci öğretimde (4 kişi: İ1-28E, İ1-32E, İ1-35E, İ2-35E) dile getirilmiştir. Sonuç olarak, katılımcıların PDR lisans eğitiminde mezuniyet elde etme endişelerinin bulunmadığı, çoğunluğun bunu kolayca başarabileceği algısına sahip oldukları, asıl endişenin mezuniyet sonrası bir iş bulabilme konusunda yaşandığı görülmektedir. Bu sonuç, PDR lisans eğitimine giriş zor olmasına karşın, kayıt yaptırma başarısını sağlamış olan herkesin, sonunda mezuniyet elde edebileceği kolaylıkta bir eğitim programı sunduğunu düşündürmektedir.

10 kişi gündüz öğretiminde, 13 kişi ise ikinci öğretimde olmak üzere, toplam 23 kişi yüksek lisans yapamama kaygısını dile getirmiştir. Lisansüstü eğitimi yapma isteği yüksek (% 44) iken, yarısından daha az oranda (%20) bu eğitimi yapamama korkusu belirtilmiştir. Bu durum, PDR öğrencilerinin mezun olma konusunda olduğu gibi, lisansüstü eğitime girişte de zorlanmayacakları algısına sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. En çok belirtilen not ortalaması, ALES, mülakat gibi nedenlerle yüksek lisans programına girmeyi başaramama korkusudur. (G1-52K, G1-59K, İ1-17K, İ1-18K, İ1-61K, İ2-17K, İ2-30K, İ2-56K). Yüksek lisans yapamama durumunda, üniversitede akademisyen olamamak konusunda kaygı belirten 4 kişi (G1-10K, G1-53K, G2-52K, İ2-13K) vardır.

Mesleğin geleceğine ilişkin kaygılar (%8) ve maddi kaygılar (%8), beşinci ve altıncı sırada belirtilmiştir. PDR öğrencilerinin mesleğin yüksek statüsünü ve iş alanındaki yeri ve önemini gelecekte de süreceğine güven duymaktadırlar ve istihdam edilmeleri durumunda maddi sorun yaşamayacaklarını düşünmektedirler.

Katılımcılar arasında 11 kişi, mesleki alanlarıyla ilişkisiz endişeler belirten ifadelerde bulunmuşlardır. Askerliği sevmemek (G1-27E), sevdiğim birinin hastalanması veya ölmesi (G1-36K), sevdiğim insanların bana inanmaması (G2-44E) gibi gelecekteki mesleki görevleriyle ilişkisiz korku ve kaygılar dile getirilmiştir. Bu ifade sahiplerinin, mesleki gelişim görevleri ile yakın ve uzak gelecekte yapacakları seçimler üzerine henüz kafa yormadıkları düşünülebilir.

3.3. PDR Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Gelecek Algılarının Kariyer Uyumluluğu Açısından Değerlendirilmesi

3.3.1. Kariyer Geleceğine İlgili Açısından Değerlendirme Sonuçları

Kariyer geleceği ilgi ve endişesi özünde, insanın kendi iş yaşamı hakkında düşünmesi, geleceğe yönelmenin ve geleceğe hazırlanmanın önemli olduğu sezgisidir. Mesleki görevler ve yüzleşeceği mesleki geçişlerle ilgili, yakın ve uzak gelecekte yapacağı seçimlerin farkında olmasıdır. Kariyer geleceği endişesi taşıyan bir birey, kariyer planlamasını yapma gayreti içindedir. Bu kişinin tutum veya inanç olarak planlı olduğu söylenebilir. Kariyeri konusunda yaşadığı endişe ile başa çıkmak için neler yapacağını farkında olması, yapacağı işlere bizzat katılım göstermesi, bunlara müdahil olması, yapacağı işlere hazırlık yapması, başa çıkma davranışlarına sahip olması beklenir. Bu davranışları göstermediği takdirde kariyer problemi olarak umursamazlık yaşadığını, kayıtsızlık sorunu ile karşı karşıya kaldığı düşünülebilir.

Atanma isteği ve atanamama kaygısı bildirenlerin sayısına bakıldığında; PDR lisans programında mesleğe hazırlanan 3. Sınıf öğrencilerinin, kariyer geleceklerine endişeli ilgilerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Mesleki geleceklerine endişeli bir ilgiyle yönelmiş ve geleceklerini iş bulma olanağı açısından sorgular durumdadırlar. Örnekleme oluşturan PDR 3. sınıf öğrencilerinin, % 45 oranında atanma istek/beklentisi, 2/3'sinden fazlasının (%67) atanamama endişesi dile getirdikleri görülmüştür.

55 kişilik bir grubun (%44) yüksek lisans yapma isteği belirtmiş olması, 50 kişinin (%40) ileride çalışacağı kurumu belirlemiş olması, üç kişiden birinin (%33) kendini geliştirmek isteği belirtmiş olması gibi sonuçlar, PDR öğrencilerinin mesleki gelecek ilgisi ile ilişkilendirilebilir. PDR 3. Sınıf öğrencilerinin, atanma isteği ve atanamama olasılığını yüksek düzeyde gördükleri için mesleki gelecekleri hakkında endişeli bir ilgi tutumu sergiledikleri görülmektedirler.

3.3.2. Kariyer Kontrol Algısı Açısından Değerlendirme Sonuçları

Kariyer kontrolü, bireylerin kendi kariyerlerini yapılandırmalarından sorumlu olduklarına inanmaları ve bunu bu şekilde hissetmeleridir. Kontrol, içsel öz disiplini ve mesleki gelişimsel ödevleri yerine getirirken ve mesleki geçişleri sağlarken işine bağlı olmayı, organize olmayı ve kararlı olmayı tanımlar. Kişisel sorumluluklara olan inanç ve tutumlar insanları amaçlı mesleki davranışlara yönlendirir. Kontrol, bireyleri gelişimsel ödevlerle uğraşmaya ve mesleki geçişleri başarmaya hazırlar. Seçenek alanı dar olsa bile, az sayıdaki olasılıkları keşfederek ve olası seçenekleri uygulamaya koyarak, kariyer kontrolünü kişisel olarak anlamlı hale getirebilir. Kariyer kontrol eksikliği ise kafa karışıklığı, erteleme veya dürtüsellik olarak ortaya çıkar ve kariyer kararsızlığı getirir (Savickas, 2013).

PDR 3. Sınıf öğrencileri, mesleki geleceklerine ilişkin zaman algılarının gerçekleşmesinin ne ölçüde kendi kontrollerinde olduğunu düşünmektedirler? Kariyer seçimleri ile ilgili sorumluluk almanın önemini ne ölçüde kavramış durumdadırlar, yani kariyer kontrolü algılarında ne ölçüde iyimserdirler? Bu soruların yanıtı Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4. PDR Bölümü Öğrencilerinin Kariyer Kontrol Algısının İstek ve Beklenti konularına Göre Dağılım Tablosu

	GÜNDÜZ	2.ÖĞRETİM	GENEL ORT.	
İstek ve beklentiler	Kontrol gücü	Kontrol gücü		Sıra
Mezun olmak	3,6	3,23	3,42	1
Atanmak	2,94	2,65	2,80	8
YL yapmak	2,91	3,25	3,08	4
Yurt dışına gitmek	3	3,25	3,13	3
İstedığı kurumda çalışmak	2,95	2,81	2,88	7
İstedığı konuda çalışmak	3,25	3,25	3,25	2
Kendini geliştirmek	3,16	2,97	3,07	5
Diğer	2,75	3,25	3	6
Toplam				
Ortalama kontrol gücü	3,07	3,08	3,08	

Mesleki geleceğe yönelik istek ve beklentilerin gerçekleşmesi konusunun genel olarak “Çoğunlukla bana bağlıdır” şeklinde değerlendirildiği görülmektedir. “Tümüyle bana bağlıdır” algısına en yakın düzeyin (Kontrol puanı: 3.50) “İstedığı konuda çalışmak” ve “mezun olmak” konularında belirtildiği görülmektedir. Atanma konusunda kişisel etki algısı ise en düşük düzeyde (Kontrol puanı: 2.79) ortaya çıkmıştır. Grubun 1/3 ünden fazlası, bu durumu, “Çoğunlukla benim dışındaki şeylere bağlıdır” ile “Çoğunlukla bana bağlıdır” arasındaki kendi dışında bir yerde görmektedir. Gündüz bölümü öğrencileri (Kontrol puanı: 2.88) ikinci öğretimde okuyanlara göre (Kontrol puanı: 2.70) atanma konusunda kişisel etki algılarında daha iyimser tutumdadır.

Yüksek lisans yapma isteği belirtenlerin de, bunun gerçekleşmesinin çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu düşündükleri (Kontrol puanı: 3.08) görülmektedir. Bu algının, gündüz grubunda (Kontrol puanı: 2.91), ikinci öğretimde okuyanlara göre (Kontrol puanı: 3.25) daha düşük olması dikkat çekmektedir. Öğrencilerin, yüksek lisans programı hakkında bilgiye sahip olma düzeyi yeterli olmayabilir. Yüksek lisans yapma isteğinin ve bunu gerçekleştirme inancının yüksek olması, bu konuda karşılaşılabilecekleri güçlükler hakkında bilgi eksikliğini düşündürmektedir.

İleride uzmanlık kazanmak istediği çalışma konusunu belirlemiş olan bu grubun, isteklerinin gerçekleşmesinin daha çok kendilerine bağlı olduğunu düşündükleri (Kontrol puanı: 3) görülmektedir. İstedikleri kurumda çalışma olanağının ise dış etkenlere bağlı olmakla birlikte, belli ölçüde kendilerinin de etki gücü olabileceği şeklinde bir algı söz konusudur (Kontrol puanı: 2.83). Kendini geliştirmek / mesleğinde başarılı olmak isteğinin gerçekleşmesinin de daha çok kendilerine bağlı olduğu düşünülmektedir (Kontrol puanı: 3.12).

Sonuç olarak, PDR öğrencileri belirttikleri arzu, istek/amaç, planlarını gerçekleştirmenin büyük ölçüde kendi kontrolleri altında olduğunu (4 üzerinden 3.08 = çoğunlukla bana bağlıdır) düşünmektedirler. Arzu, istek/amaç, planlarını gerçekleştirmenin büyük ölçüde kendi kontrolleri altında olduğu yönündeki sonuç, PDR öğrencilerinin, aldıkları eğitimle ilişkili olarak mesleki geleceklerine ilişkin istek ve beklentilerinin gerçekleşmesini kendi iç güçlerine dayandıran, iç denetim odaklı bir tutum geliştirmiş olmalarına bağlanabilir.

3.3.2.1. Kariyer Merakı Açısından Değerlendirme Sonuçları

Kariyer merakı, kontrol duygusu ile birlikte bireyin yapabileceği mesleklerle ilgili fırsatları ve yapmak istediği işleri öğrenmesi konusunda sorumluluğunun bilincinde olarak, keşfetme ve bilgi arayışına girmesini sağlar. Kendi benliği ve bulunduğu koşullarla ilgili olarak daha fazla bilgi elde etmek için araştırmaya ve yeni deneyimlere açık olma halidir. Keşfetmeyi destekleyen tutum ve eğilimlere sahip olmaktır. Kariyer merakı, benliği koşullarla eşleştirerek sonraki seçeneklere nesnellik ve gerçekçilik kazandırır. Kariyer merakının olmayışı, benlik algısında ve iş yaşamı hakkında gerçekçi olmama problemi yaratır (Savickas, 2013).

Katılımcılar arasında henüz üçüncü sınıf düzeyinde, yani henüz mezuniyete bir yıl daha var iken, çalışmak istediği kurumu belirlemiş olan toplam 50 kişi (%25) bulunması, kariyer merakı açısından olumlu bir göstergedir. PDR öğrencileri arasında beş kişiden birinin, mezuniyet sonrası girebilecekleri iş alanlarını merak ettiklerini ve araştırdıklarını göstermektedir. Öte yandan, yüksek lisans yapma isteği belirtmiş olan 55 kişi bulunmaktadır ancak yüksek lisans konusunda bilgi araştırmasına girdiklerini söylemek zordur. Zira 55 kişiden 35'inin, hangi amaçla yüksek lisans yapmak istediğini belirtilmemiş olması, bunu bilinçli bir yönelimden daha çok işsiz kalma riskine karşı bir önlem olarak düşünüldüğü algısı yaratmaktadır.

Meslekte kendini ve mesleki yeterliğini geliştirmek, meslekte başarılı olmak için eğitimler alma isteği belirtmiş olanların sayısı 40 (%33) düzeyindedir. Meslek yaşamında bilgisini derinleştirmek istediği belli bir konuyu şimdiden belirlemiş olan 25 kişi (%20) vardır. Büyük ölçüde MEB'na bağlı kurumlarda rehber öğretmen olarak çalışmaya hazırlayan PDR programlarının, rehber öğretmenlik dışında özel bir çalışma konusu belirlemeye ihtiyaç bırakmadığı dikkate alındığında, bu sayılar yüksek görünmektedir.

Öte yandan, meslekte başarılı olmama kaygısı belirten 59 ifadeye karşın, kendini geliştirme isteği dile getiren ifadelerin sayısının 40 ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Meslekte başarılı olmama kaygısına sahip olanların ve yüksek lisans yapma isteği belirtenlerin sayısına göre, kendini geliştirme isteği dile getirenlerin sayısının daha düşük olması çelişkili görünmektedir.

Bu rakamlar, PDR öğrencileri arasında önemli bir grubun, mesleki gelecekleriyle ilgili yapmak istedikleri ve yapabilecekleri konusunda, eğitimlerinin üçüncü yılından itibaren, belli ölçüde keşfetme ve bilgi arayışına girme bilinciyle davrandıklarını göstermektedir. Büyük ölçüde işsiz kalma endişesine bağlı olarak, ileride çalışabilecekleri kurumlar ve iş bulma şanslarını artırma yolu olarak yüksek lisans yapma konularını araştırmaya açık oldukları söylenebilir. PDR öğrencileri, mesleki geleceğe hazırlanmanın ve planlamanın önemli olduğu sezgisine sahiptirler, ancak kariyer geleceklerini daha iyi oluşturmak yönünde kendini geliştirme gereği ve koşulları hakkında bilgi arayışına girmiş olarak, mesleki geleceğini bilinçli ve gerçekçi biçimde planlama gayreti gösterenlerin yüksek sayıda olmadığı görülmektedir.

3.3.2.2. Kariyer Güveni Algısına İlişkin Sonuçlar

Kariyer uyumluluğunun dördüncü boyutu olan güven, eğitsel ve mesleki eylem planını başarılı bir şekilde gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu öz yeterlik duygusuna işaret eder (Savickas, 2013). Engellerin üstesinden gelmeye çalışırken, başarı konusunda güvenli olabilmekle ilgilidir (Rosenberg, Schooler ve Schoenbach, 1989). Kariyer güveni, mesleki gelişim görevlerini ve rollerini yerine getirmeye ve hedeflerine ulaşmaya yönelik kariyer girişkenliği ile sonuçlanır (Savickas, 2013).

Araştırmanın örneklemini oluşturan PDR 3. Sınıf öğrencileri, atanama korkusunu ilk sırada (%67), meslekte başarılı olamama (%50) korkusunu ikinci sırada belirtmektedirler. "Meslekte başarılı olamayacağı" algısı dile getirenlerin sayısının (59), "kendini geliştirme, mesleğinde başarılı olma" istek /beklentisi belirtenlerden (40 kişi) daha yüksek olması dikkat çekmektedir. Başarısızlık endişesini kişisel özelliklerine (18 kişi) dayandırarak ifade edenler, çevresel nedenlerle başarısızlık yaşayabileceği algısına sahip olanlardan (7 kişi) çok daha fazla sayıdadır. Grubun geneli düzeyinde bakıldığında, PDR öğrencilerinin meslekte bir iş bulma, mesleklerini icra etme ve başarılı olma konusunda kariyer güveni algılarının düşük olduğu görülmektedir.

3.3.2.3. Kariyer İyimserliği Konusunda Sonuçlar

Seligman (2002) iyimserliği, bireyin geleceğinde iyi şeyler olacağına duyduğu inanç olarak tanımlamakta ve yapılan etkinliklerden elde edilen başarı ve doyum üzerinde büyük etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle, bireylerin kariyer seçimleri ile ilgili sorumluluk almasının önemini vurgulayan kariyer kontrolü algısında iyimserlik önemli bir etkiye sahiptir. Kariyer iyimserliği, bireyin

gelecekteki kariyer gelişiminde, kariyer istikrarsızlığı, güvencesizliği gibi belirsizlikler karşısında, olumlu yönlere vurgu yapabilmesini, olumlu sonuçlar elde edeceği beklentisi içinde olmasını ve kariyer planlama sürecinde kendini rahat hissetmesini sağlar (Kalafat, 2012).

Araştırmanın örneklemini oluşturan PDR 3. Sınıf öğrencileri, mesleki geleceklerine ilişkin ilk istek ve beklenti olarak atanma konusunu dile getirmişlerdir. Atanma istek ve beklentisi gibi, atanamama korkusunu da en yüksek düzeyde (%67) ifade etmişlerdir. Bunu ikinci sırada yer alan, meslekte başarılı olamama (%50) korkusu izlemektedir. Üçüncü sıradaki “İşinde mutlu olamamak” korkusu %37 oranında dile getirilmiştir.

Bu bağlamda, PDR bölümü öğrencilerinin, meslek alanlarındaki kariyer istikrarsızlığı, güvencesizliği karşısında, mesleki gelecekleri konusunda işsiz kalma kaygısı yaşadıkları için kariyer iyimserliğine sahip olmadıkları görülmektedir. Mesleki gelecek zaman algılarında olumlu sonuçlar elde etme iyimserliği içinde olmadıkları ve kariyer gelişimi sürecinde kendilerini pek rahat hissetmediklerini söylenebilir.

PDR bölümü öğrencilerinin mesleki gelecek algılarının kariyer uyumluluğu açısından değerlendirilmesi özetle şu sonuçları ortaya çıkarmaktadır: Mesleki gelecekleri hakkında endişeli bir ilgi tutumu sergiledikleri görülmektedirler. Mesleki geleceğe hazırlanmanın ve planlamanın önemli olduğu sezgisine sahiptirler ve belirttikleri arzu, istek/amaç, planlarını gerçekleştirmenin büyük ölçüde kendi kontrolleri altında olduğunu düşünmektedirler. Buna karşın, kariyer geleceklerini daha iyi oluşturmak yönünde merak gayretini yeterli gösterememekte ve meslekte bir iş bulma, mesleklerini icra etme ve başarılı olma konusunda kariyer güveni algıları düşüktür. Bu bağlamda, PDR bölümü öğrencilerinin, meslek alanlarındaki kariyer istikrarsızlığı, güvencesizliği karşısında, mesleki gelecekleri konusunda işsiz kalma kaygısı yaşadıkları için kariyer iyimserliğine sahip olmadıkları görülmektedir.

3.3.2.4. PDR Bölümü Kız ve Erkek Öğrencilerin Gelecek Algılarının Farklılığına İlişkin Sonuçlar

Tablo 6’da da görüldüğü gibi; PDR öğrencilerinin mesleki geleceklerine ilişkin belirttikleri ilk istek ve beklentilerinde, cinsiyete göre aşağıda özetlenen şu farklılık ortaya çıkmaktadır:

- Yüksek lisans yapma istek ve beklentisi kızlarda en yüksek düzeyde ifade edilmiştir. İkinci sırada ise istediği kurumda çalışma istek ve beklentisi belirtilmiştir. Atanma umut ve beklentisi, kız öğrenci grubunda üçüncü sırada yer almaktadır. Oysa erkek grubu, atanma umut ve beklentisini birinci sıraya yerleştirmiştir. Kendini geliştirme isteği erkekler için önemli (2. Sırada) görünürken, kızlar için dördüncü sırada yer almaktadır.
- Belirlemiş olduğu konuda çalışma istek ve umudu belirtenler, kız ve erkek gruplarının her ikisinde beşinci sırayı oluşturmaktadır.
- Yurt dışına gitme isteği kızlarda erkekler göre daha yüksektir, erkeklerde en son sırada yer almaktadır.

Bu sonuçlar, Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Gündüz ve İkinci öğretim gruplarında kız ve erkek öğrencilerin belirttikleri istek ve beklentilerin dağılım tablosu

	GÜNDÜZ		2.ÖĞRETİM		GENEL			
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	%	Erkek	%
Atanmak	23	10	11	14	34	21	24	26
YL yapmak	20	5	24	6	44	28	11	12
İstediği kurumda çalışmak	18	4	17	11	35	22	15	16
Kendini geliştirmek	5	7	14	14	19	12	21	22
İstediği konuda çalışmak	7	7	7	4	14	9	11	12
Yurt dışına gitmek	3	2	4	-	7	4	2	2
Mezun olmak	3	1	-	4	3	2	5	5
Diğer	2	2	1	3	3	2	5	5
Toplam	81	38	78	56	159	100	94	100
	119		134		253			

Kız öğrencilerde yüksek lisans yapma istek ve beklentisinin ilk sırada belirtilmiş olması, yurt dışına gitme isteğinin erkekler göre daha yüksek olması, kızların akademik gelişime daha çok yönelik olduklarını düşündürülebilir. Ancak, kendini geliştirme isteğinin dördüncü sırada yer alması (erkekler için 2. Sırada) çelişkili gibi görünse de, kızların mesleki hazırlıklarına daha çok güven duydukları

şeklinde yorumlanabilir. Atanma umut ve beklentisinin erkekler için birinci sırada yer alması, ev geçindirme sorumluluğunu daha çok erkeklere yükleyen toplumsal cinsiyet kalıplarına ve rehber öğretmen olarak atanmanın gelir olarak özel sektöre göre daha güvenli olmasına bağlanabilir.

Kız ve erkek öğrencilerin belirttikleri korku ve kaygı algılarının dağılımında iki grup, birbirine daha benzer bir tablo ortaya koymaktadır. Şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

- Her iki grubun da en yüksek kaygılarının, benzer biçimde, atanamama konusunda olduğu görülmektedir.
- Kızlar atanma istek ve beklentisine üçüncü sırada yer vermiş olmalarına karşın, erkekler gibi, en çok atanma konusunda kaygı belirtmişlerdir.
- Meslekte başarılı olamama kaygısı da her iki grup için ikinci sırada yer almaktadır. Erkekler, kendini geliştirme isteğinde olduğu gibi, meslekte başarılı olamama kaygısını da ikinci sırada ifade etmişlerdir.
- İşinde mutlu olamamak ve mesleki geleceğinde maddi yetersizlik çekmek kaygısını, kızların erkeklere göre çok daha yüksek düzeyde yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 7. Gündüz ve İkinci Öğretim Gruplarında Kız ve Erkek Öğrencilerin Belirttikleri Korku ve Kaygı Algılarının Dağılım Tablosu

	GÜNDÜZ		2.ÖĞRETİM		GENEL			
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	%	Erkek	%
Mezun olamamak	-	-	-	4			4	5
Atanamamak	31	12	24	14	55	36	26	31
YL yapamamak	9	1	12	1	21	14	2	2
Meslekte başarılı olamamak	19	8	17	15	36	23	23	27
İşinde mutlu olamamak korkusu	14	5	12	12	26	17	17	20
Maddi kaygılar	1	-	7	2	8	5	2	2
Mesleğin geleceğine ilişkin kaygılar	2	2	4	7	6	4	9	11
Yurt dışına gidememek	1	-	-	-	1	0.5	-	-
Diğer korku/kaygılar	1	2	-	-	1	0.5	2	2
Toplam	78	30	76	55	154	100	85	100
	108		131		239			

Kız ve erkek öğrencilerin en yüksek kaygılarının, benzer biçimde, atanamama konusunda olduğu gibi, meslekte başarılı olamama kaygısının da her iki grup için ikinci sırada yer alması, ülke genelinde ve meslek alanında mevcut olumsuz istihdam ve çalışma koşullarından kaynaklanmaktadır (URL-1).

Meslekte mutlu olamamak korkusunun, kızlarda erkeklere göre çok daha yüksek düzeyde yaşandığı görülmektedir. Bu sonuç, akademik gelişim yönelimleri daha yüksek olan kızların, mesleki başarı konusunda daha duyarlı olduklarını gösteriyor olabilir.

Mesleki geleceğinde maddi yetersizlikle karşılaşabileceği konusunda bir algı belirten on kişi arasında kızların çoğunlukta olması (8 kişi: G2-11K, İ1-30K, İ1-66K, İ1-67K, İ2-1K, İ2-29K, İ2-61K, İ2-65K) yalnızca iki erkek bulunması (İ2-10E, İ2-46E) dikkat çekmektedir. Örnek: “Kendi büromu açmak için gerekli alan eğitimi alırken maddi açıdan yetersizlik yaşamam” (İ1-30K). “Okullarda çalışmadığım takdirde özel sektörde çalışmam lazım. Bunun için maddi imkâna ihtiyacım var. Eğitimler çok pahalı.” (İ2-1K). Bu durum, kendi özel danışma ofisini açmak isteyen 18 kişi arasında kızların sayısının (12 kişi) erkeklerin (6 kişi) iki katı düzeyinde olmasına bağlanabilir. Kızların mesleki gelişim hedeflerinin ve girişimcilik yönelimlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Özetle, kız ve erkek öğrencilerin, mesleki gelecekleri üzerine umutları ve korkuları açısından benzerlik ve farklılıkları konusunda özetle şu noktaya dikkat çekilebilir: Erkek grubu, atanma umut ve beklentisini ilk sıraya, kızlar ise üçüncü sıraya yerleştirmiş olmasına karşın, atanamama korkusunun her iki grup da en yüksek kaygı olarak belirtilmiştir. Meslekte başarılı olamama kaygısı da her iki grup için ikinci sırada yer almaktadır. Buna karşılık kendini geliştirme isteği erkekler için önemli (2. Sırada) görünürken, kızlar için daha geride (dördüncü sırada) yer almaktadır.

4. TARTIŞMA

Mevcut çalışma ile mesleki geleceklerini PDR alanında hazırlayan PDR lisans programı öğrencilerinin mesleki gelecek algılarının, mesleğin çalışma koşullarından kaynaklanan beklenmeyen değişimler karşısında nasıl etkilendiğine bakılmıştır. PDR lisans öğretimi 3. Sınıf öğrencilerinin mesleki gelecekleri konusunda hangi umut/beklentilere ve korku/kaygılara sahip oldukları, mesleki

geleceklerine bakışlarında, ilgi, kontrol, merak, güven ve iyimserlik açısından nasıl bir tablo ortaya çıktığı incelenmiştir.

PDR lisans programları, temel olarak Millî Eğitim Bakanlığına rehber öğretmen hazırlamaktadır. Okullarda rehber öğretmen sayısının yetersiz ve MEB'in belirttiği rehber öğretmen ihtiyacının yüksek olmasına karşın, atama kontenjanlarının sınırlı tutulması, alana başka bölüm mezunlarının atanması gibi sorunlar yaşanmaktadır. MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin meslek alanının ilkeleriyle çelişen biçimde yeniden düzenlenmiş olması ve mesleğe girişte KPSS değerlendirmesine mülakat elemelerinin de eklenmiş olması, mesleğin geleceği konusunda yeni endişeler ortaya çıkarmış durumdadır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan PDR 3. Sınıf öğrencileri, mesleki geleceklerine ilişkin ilk istek ve beklenti olarak atanma konusunu dile getirmişlerdir. Atanma istek ve beklentisi gibi, atanmama korkusunu da en yüksek düzeyde (%67) ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar mesleğin geleceğine ilişkin endişelerin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Atanma isteği ardından, YL yapma isteğinin, yüksek oranda belirtilmiş olması (%44) dikkat çekmektedir. Lisansüstü eğitimi yapamama korkusu ise yarısı oranında (%20) belirtilmiştir, yani PDR öğrencileri arasında önemli bir grup lisansüstü eğitimi yapmak istemekte ve içlerinden yarısı bu amaçlarına ulaşabileceklerine inanmaktadır.

İstediği kurumda çalışma istek ve beklentisi üçüncü sırada (%40), istediği konuda çalışmak istek ve beklentisi, beşinci sırada (%20) belirtilmiştir. Kendini geliştirmek/başarılı olmak (%33) dördüncü sırada belirtilirken, meslekte başarılı olamama korkusu (%50 ile ikinci sıra) ve "işinde mutlu olamamak" korkusu (%37 ile üçüncü sıra) bu isteğin önünde ortaya çıkmıştır. Mesleğin geleceğine ilişkin kaygılar (%8) ve maddi kaygılar (%8), beşinci ve altıncı sırada belirtilmiştir. Sonuç olarak, PDR öğrencilerinin mevcut koşullarda, meslek alanlarından iş doyumu beklentilerinin düşük olduğunu göstermektedir. PDR öğrencilerinin, mesleğin yüksek statüsünü ve iş alanındaki yerini ve önemini gelecekte de süreceğine güven duymaktadırlar. Mesleğin geleceğinden değil, kendi mesleki gelecekleri konusunda güvensizlik ve kaygı yaşamaktadırlar.

Mezun olmak (8 ifade) ve yurt dışına çıkma (9 ifade) konularında en düşük düzeyde istek/beklenti belirtilmiştir. Mezun olamama endişesi yalnızca ikinci öğretimde (4 kişi) dile getirilmiş, gündüz öğretiminde okuyan öğrencilerin mezun olamama kaygısı yaşamadıkları görülmüştür. Sonuç olarak, katılımcıların PDR lisans eğitiminde mezuniyet elde etme endişelerinin bulunmadığı, çoğunluğun bunu kolayca başarabileceği algısına sahip oldukları, asıl endişenin mezuniyet sonrası bir iş bulabilme konusunda yaşandığı görülmektedir. Bu sonuç, PDR lisans eğitimine giriş zor olmasına karşın, kayıt yaptırma başarısını sağlamış olan herkesin, sonunda mezuniyet elde edebileceği kolaylıkta bir eğitim programı sunduğunu düşündürmektedir.

PDR bölümü öğrencileri, meslek alanlarındaki kariyer istikrarsızlığı, güvencesizliği karşısında, mesleki gelecekleri konusunda işsiz kalma kaygısıyla endişeli bir ilgi duymaktadırlar. Meslekte bir iş bulma, mesleklerini icra etme ve başarılı olma konusunda kariyer güveni algıları düşüktür. Öte yandan, gelecekleri üzerinde kendi kontrollerine inanç duymakta ama kariyer geleceklerini daha iyi oluşturmak yönünde yeterli merak ve gayreti gösterememektedirler. Bu bağlamda, gelecek zaman algılarında olumlu sonuçlar elde etme iyimserliği içinde olmadıkları ve kariyer gelişimi sürecinde kendilerini pek rahat hissetmedikleri söylenebilir.

Araştırma sonuçları genel olarak ele alındığında, atanma konusunun, PDR öğrencilerini en çok meşgul eden konu olduğu görülmektedir. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin mezuniyet sonrasına ilişkin bakış, beklenti ve kaygıları gibi konuları inceleyen çalışmaların, öğrencilerin yüksek oranlarda işsiz kalma korkusu yaşadıklarını gösteren sonuçlarıyla uyumludur (Taşkent ve Şahin, 2004; Kuzu ve Özdemir, 2004; Dereli ve Kabataş, 2009; Tuncer, 2011; Kurt, 2011; Saraç, 2015). Örneğin; Mütevellioğlu, Zambak ve Mert, (2010) Akdeniz Üniversitesindeki üç yüksek okul ve beş fakülte'deki 815 öğrenci ile gerçekleştirdikleri çalışma bulgularına genel olarak bakıldığında öğrenciler, mezun olduktan sonra zorlanmadan beklentilerine uygun bir iş bulacaklarına, ülkenin geleceğinin daha olumlu olacağına ve üniversite eğitiminin öğrenciyi iş yaşamına hazırladığına büyük çoğunlukla katılmamaktadırlar. Öğrenciler gelecekleriyle ilgili ciddi kaygı ve korku duymakta ve imkanları bulursa eğitimlerine yurt dışında devam etmeyi istemektedirler.

Örnekleme Eğitim Fakültesi öğrencilerini almış olan çalışmaların sonuçları da mevcut araştırmanın ortaya koyduğu iş bulma kaygısını destekleyen niteliktedir (Gizir, 2005; Tümerdem, 2007; Şahin,

2009; Dursun ve Aytaç, 2009; Şanlı Kula ve Saraç, 2016). Doğrudan PDR programı öğrencileriyle ilgili son yıllarda yapılmış bir araştırma bulunmadığından, kapsamına eğitim fakültesi öğrencilerini almış olan çalışmalara bakılmıştır. Gizir (2005), çalışmasında Orta Doğu Teknik Üniversitesindeki (ODTÜ) beş fakültede eğitim veren 34 bölüme devam eden 855 son sınıf öğrencisinin meslek ile ilgili kaygılara bakıldığında ilk sırada “iş bulamama” kaygısı (% 27,2), ikinci sırada ise “maddi açıdan uygun bir iş bulamama” kaygısı (% 25,8) yer almaktadır. ODTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencileri son sınıf öğrencileri iş bulamama kaygısını en çok (% 55,4) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin (% 1,9) ise en az yaşadıkları saptanmıştır.

Tümerdem (2007), Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü son sınıfta öğrenim gören öğrenciler ile ilgili yaptığı çalışmada Fen Edebiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin kaygı düzeylerinin Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin kaygı düzeylerine göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Kula Şanlı ve Saraç (2016) tarafından Ahi Evran Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı ve Umutsuzluklarının İncelenmesi konulu çalışma sonuçlarına göre mezuniyet sonrasında maddi getirisi ve statüsü yüksek olan bölümlerde okuyan öğrencilerin daha az kaygılı ve geleceğe daha umutlu baktıkları görülmüştür. Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu öğrencilerinin iş bulma konusunda diğer fakültelerde okuyan öğrencilere göre daha avantajlı olmalarına bağlı olarak, sürekli kaygı düzeylerinin; Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi ve İdari Bilimler Fakültesinde okuyan öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğunu ortaya koymuştur.

İkinci öğretimde okuyan öğrenciler, mezuniyet sonrası iş bulma konusunda normal öğretimde okuyan öğrencilerden daha geride olacaklarını düşünmektedirler ve daha kaygılı ve geleceğe daha umutsuz bakmaktadırlar.

Kız ve erkek öğrencilerin, mesleki gelecekleri üzerine umutları ve korkuları açısından benzerlik ve farklılıkları konusunda şu sonuçlar dikkat çekmektedir: Erkek grubu, atanma umut ve beklentisini ilk sıraya, kızlar ise üçüncü sıraya yerleştirmişlerdir. Ancak her iki grup da en yüksek kaygılarının, benzer biçimde, atanamama konusunda olduğu belirtmişlerdir. Bu sonuç, çeşitli üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenimlerine devam eden erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin, kız öğrencilerin umutsuzluk düzeylerine göre daha yüksek olduğunu gösteren çalışmaların bulgularıyla uyumludur (Şahin, 2009; Baş ve Kabasakal, 2013). Akgün ve Aydın (2007) ise Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi ve Matematik Öğretmenliği programlarında okuyan öğrenciler ile ilgili yaptıkları çalışmada her iki branşta kız öğrencilerin kaygı düzeylerinin erkek öğrencilerin kaygı düzeylerine göre anlamlı derecede yüksek bulmuşlardır. Çakmak ve Hevedanlı (2004) Biyoloji Öğretmen Adayları ile yaptığı çalışmasında kız öğrencilerin kaygı puanlarının erkek öğrencilerden yüksek olduğunu ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını tespit etmiştir. Bu alanda yapılan çalışmalardan bir kısmında ise cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Üngören, 2007; Tümerdem, 2007; Doğan ve Çoban, 2009).

Sonuç olarak, bu araştırma kapsamında ortaya çıkan bulguları, sıklıkla değişen eğitim ve istihdam politikaları ile mesleki gelecek kaygıları daha da artan PDR öğrencilerinin alan eğitimi, KPSS, istihdam, politikalarına ilişkin algılarının olumsuz olduğu görülmektedir. PDR meslek alanına ilişkin istihdam politikalarının yeniden gözden geçirilmesine ve geleceğini bu alanda güvence altına almak isteyen gençlerin mesleki geleceklerine ilişkin olumsuz bakışını değiştirecek uzun vadeli planlamalara ihtiyaç vardır. Öte yandan, üniversite öğrencilerinin mesleki geleceklerini hazırlama konusunda bilgi, beceri ve tutumlarının geliştirilmesi için çalışmalar yapan ve destek hizmeti veren üniversite Kariyer Merkezleri kurulmalıdır. .

Üniversiteyi bitirmeye yaklaşırken öğrenciye, meslek ve gelecek (hayata atılma, iş bulma, yaşamını yeniden düzenleme) kaygısıyla baş etme becerilerini geliştirmesi konularında yardım edilmesi gerekmektedir. Kariyer Merkezi çalışmalarla öğrencilerin, mezun olduktan sonra yönelecekleri iş alanına hazırlanmalarına, kişisel, kültürel, sosyal gelişimlerinde karşılaşılabilecek güçlüklerle baş etmelerine yardımcı hizmetler sağlanabilir.

Bu araştırmayı izleyebilecek diğer araştırma konuları olarak şunlar önerilebilir:

PDR programı öğrencilerinin mesleki benlik algıları, iş dünyasına ilişkin akılcı olmayan inançları gibi özelliklerini, mesleki gelecek ve istihdam konularında PDR bölümü öğrencilerini diğer bölümlerdeki öğrencilerle karşılaştıran çalışmalar yapılabilir.

Mevcut çalışma, araştırmaya katılan gönüllü 3. Sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, tüm sınıf düzeylerindeki PDR öğrencilerini de kapsayan veya son sınıf öğrencilerine odaklanan bir örneklem planlanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adelabu, D. H. (2007). Time perspective and school membership as correlates to academic achievement among african american adolescents. *Adolescence*, 42(167), 525–538.
- Akgün, A. & Aydın, M. (2007). İlköğretim fen ve matematik öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20), 283-299.
- Akman, Y. (1992). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Meslek, Evlilik ve Geleceğe Yönelik Beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7,125-149.
- Atasoy, S. (2012). *Farklı yaş gruplarının merkezi sınavlara hazırlanma sürecindeki durumluk kaygı düzeyleri ve gelecek zaman perspektiflerinin karşılaştırılması*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Avcı, S. & Erden, M. (2013). Gelecek zaman algısı ve akademik alanda arzuların ertelenmesinin öğretmen adaylarının akademik başarıları üzerindeki etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 389-406.
- Baş, A.U. & Kabasakal, Z. (2013). Öğretmen adaylarında umutsuzluk ve algılanan sosyal destek, eğitim ve öğretim araştırmaları dergisi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 2(1), 19-26.
- Bembenutty, H. & Karabenick. S. (2004). Inherent association between academic delay of gratification, future time perspective, and self- regulated learning. *Educational Psychology Review*, 16, 35-57.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8 (32), 470-483
- Çakmak, Ö. & Hevedanlı, M. (2004). *Biyoloji Öğretmen Adaylarının Kaygılarını Etkileyen Etmenler*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Çalışkan-Atasoy, E. (2004). *Milli eğitimi geliştirme projesine bağlı okullardaki öğrencilerin gelecek zaman perspektifleri üzerine bir araştırma*. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Çoban, A. E. & Demir. A. (2004). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görev yapan psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeyleri ve bazı demografik değişkenlerle tükenmişlik arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(28), 20-28.
- Çorbacioğlu, S. (2004). *Çevrelerindeki değişime adapte olabilen sosyo-teknik sistemler ve kriz yönetimi*. 3.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi 25-26 Kasım 2004, Eskişehir, Kongre Bildiri Kitabı, 537- 546.
- Dereli, F. & Kabataş, S. (2009). Sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*, 26, 31-36.
- Doğan, S. (2000). Psikolojik Danışman Eğitiminde Akreditasyonun Gereği ve Bir Model Önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(14), 31–38.
- Doğan, T. & Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-168.
- Dursun & Aytaç (2009). Üniversite öğrencileri arasındaki işsizlik kaygısı. *Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 71-84.
- Eren, A.(2007). Gelecek zaman perspektifi ölçeği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 6, 79-96.
- Gizir, C.A. (2005). Orta doğu teknik üniversitesi son sınıf öğrencilerinin problemleri üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2),196-213.
- Husman, J. & Shell, D. F. (2008). Beliefs and perceptions about the future: a measurement of future time perspective. *Learning and Individual Differences*, 18(2), 166–175.

- İkiz, E. (2010). Psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 25-43.
- Kalafat, T. (2012). Kariyer geleceği ölçeği (KARGEL): Türk örnekleme için psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 169-179.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 25. Basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, S. (2014). *Üniversite öğrencilerinin yaşam doyum düzeylerinin yordayıcısı olarak yalnızlık ve gelecek zaman algısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Kazu, İ.Y. & Özdemir, O. (2004). *Meslek yüksekokulu öğrencilerinin beklentileri (beklenti profili) Fırat Üniversitesi örneği*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Malatya, 6-9 Temmuz 2004, s.1-12.
- Klehe, U., Zıkıç, J., Van Vianen A.E.M. & De Pater, I.E. (2011). Career adaptability, turnover and loyalty during organizational downsizing. *Journal of Vocational Behavior*, 79, 217-229.
- Koen, J., Klehe, U.-C., & Van Vianen, A. E. M. (2012). Training career adaptability to facilitate a successful school-to-work transition. *Journal of Vocational Behavior*, 81(3), 395-408.
- Korkut, O. F. (2007). Psikolojik Danışma Alanında Meslekleşme ve Psikolojik Danışman Eğitimi, Özyürek, R., Korkut, F., Korkut, D. O. (Ed.) *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (ss. 95-123). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şanlı-Kula, K. & Saraç, T. (2016) Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 227-242.
- Lens, W. (1988). The motivational significance of future time perspective: The homecoming of a Concept. *Psychologica*, 1, 27-46.
- Lomranz, J., Shmotkin, D. & Katznelson, B. (1983). Coherence as a measure of future time perspective in children its relationship to delay of gratification and social class. *International Journal of Psychology*, 18, 407-413.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (Kasım, 2017). Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, Resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/11/201711110-2.html> adresinden 14.08.2018 tarihinde indirildi.
- Mütevellioğlu, N., Zambak, M. & MERT, M. (2010). İşsizlik, üniversiteli gençlik ve gelecek: bir alan araştırmasının bulguları. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 207-229
- Niles, S. G., Yoon, H. J., Balın, E. & Amundson, N. E. (2010). Using a hope centered model of career development in challenging times. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4 (34), 101-108.
- Nurmi, J.E. (1991). How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning. *Developmental Review*, 11, 1-59.
- Nurmi, J.E. (2002). Thinking about, preparing for and negotiating the future. J.,Tremppala & L-E., Malmberg (Ed.). *Adolescents' Future-orientation: Theory and Research*, 9-16. New York: Lang.
- Özabacı, N., İşmen, A.E. & Yıldız, S.A.(2004). Psikolojik danışmanların ideal özellikleri ile yılgınlık düzeylerinin karşılaştırması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 10(37), 8-25.
- Özçetin, N. (2010). *Meslek lisesi öğrencilerinin ingilizce dersine ilişkin olarak algıladıkları araçsallığın ve gelecek zaman perspektiflerinin ingilizce ders başarısı ve tutumları üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Peetsma, T. T. D. (2000). Future time perspective as a predictor of school investment. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 44(2), 177-192.
- Pişkin, M. (2006). *Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Dünü, Bugünü ve Yarını*. Hesapçıoğlu, M. ve Durmuş, A. (ed.) *Türkiye'de Eğitim Bilimleri: Bir Bilonço Denemesi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Phalet, K., Andriessen, I. & Lens, W. (2004). How future goals enhance motivation and learning in multicultural classrooms. *Educational Psychology Review*, 16 (1), 59–89.
- Prior, R. & Bright, J. (2011). *The chaos theory of careers: A new perspective on working in the twenty-first century*. New York: Routledge.
- Rosenberg, M., Schooler, C. & Schoenbach, C. (1989). Self-Esteem and Adolescent Problems: Modeling Reciprocal Effects. *American Sociological Review*, 54, 1004-18.
- Saraç, T. (2015). *Ahi evran üniversitesi son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı ve umutsuzluklarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi Ahi Evran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Matematik Anabilim Dalı.
- Savickas, M. L. (2013). Career construction theory and practice. In S. Brown & R. Lent, *Career development and counseling: Putting theory and research to work*. Kindle 2th edition (147-184). New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Scheier, M. F., Carver, C. S. & Bridges, M. W. (1994). Distinguishing optimism from neuroticism (and trait anxiety, self-mastery, and self-esteem): A reevaluation of the Life Orientation Test. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(6), 1063-1078.
- Seginer, R. & Schlesinger, R. (1998). Adolescents' future orientation in time and place: the case of the Israeli kibbutz. *International Journal of Behavioral Development*, 22(1), 151-167.
- Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic happiness: using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: Free Press.
- Shobe, M. & Page-Adams, D. (2001). Assets, future orientation and well-being: exploring and extending sherraden's framework. *Journal Of Sociology And Social Welfare*, 28(3),109-127.
- Simons, J., Dewitte, S. & Lens, W. (2004). The role of different types of instrumentality in motivation, study strategies, and performance: Know why you learn, so you'll know what you learn. *British Journal of Educational Psychology*, 74(3), 343–360.
- Şahin, C. (2009). Eğitim Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 271-286.
- Taşkent, N. & Şahin, A. (2004). *Celal Bayar Üniversitesi hemşirelik son sınıf öğrencilerin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerini belirlemesi*. 3. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi Kitabı. Edirne.
- Tavşancıl, E.(2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Tolentino, L. R., Garcia, P. R. J. M., Lu, V. N., Restubog, S. L. D., Bordia, P. V & Plewa, C. (2014). Career adaptation: The relation of adaptability to goal orientation, proactive personality, and career optimism. *Journal of Vocational Behavior*, 84(1), 39-48.
- Tsuzuki, M. (2004). *Longitudinal analysis of future time perspective during transition from junior high school to high school*. the autumn seminar of the Japanese Research Association of Psychological Science, Tottori, Japan.
- Tuncer, M. (2011). Yükseköğretim gençliğinin gelecek beklentileri üzerine bir araştırma. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(2), 935-948.
- Tümerdem, R. (2007). Dicle üniversitesi eğitim fakültesi ve fen-edebiyat fakültesi kimya son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20), 32-45.
- Twenge, J.M. (2009). *Ben nesli*. (E. Öztürk, Çev.). İstanbul: Kaknüs yayınları.
- Üngören, E. (2007). *Lise ve üniversitelerde turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Van Calster, K., Lens, W. & Nuttin, J. (1987). Affective attitude toward the personal future: Impact on motivation in high school boys. *American Journal of Psychology*, 100, 1-13.
- URL: 1 <http://www.yeniduzen.com/universiteli-gencligin-korkusu-issizlik-ve-gelecek-86755h.htm>
Erişim Tarihi: 14/08/2018.

EXTENDED SUMMARY

Introduction

Career choice is one of the most important decisions which shape the future of an individual. Future time perspective is defined as the ability to anticipate future events, to attribute personal meanings to them, and to interact with them in a logical way. However, different authors emphasise different aspects of future time perspective.

Career compatibility is the individual's strength to cope with unexpected events and future changes and to utilize these changes. Career optimism is defined as having expectations of receiving positive results about one's future career development.

In current compelling job market circumstances, it is becoming more and more important for individuals to form their career future perspectives with compatible and optimistic quality in order to manage their careers efficiently.

Career compatibility consists of four main attitudes, self-regulatory strength, which helps the individual prepare for the current and future career changes.

In a number of studies, it has been reported that the individuals' future time perspective about their professional future plays an important role in the academic career and work motivation and that there is a high correlation between the hope, future compatibility, planning, ambition subscales, and career choice behavior. The studies on career compatibility and career optimism show that the individuals who have improved the above mentioned aspects are more competent in finding better job opportunities, having successful shifts in their jobs and receiving qualified employment.

Even though future time perspective is a concept which has been frequently studied in international literature, it is observed that the number of studies in this subject is quite limited in Turkey. Future time perspective of the students in schools which are governed by the ministry of education, the effect of future time perspective on succeeding and attitude in learning English language, state anxiety and future time perspective, the correlation between satisfaction with life, and future time perspective; the effect of postponing academic goals on the future teachers' academic success in vocational courses are some of the study titles in this field.

Akman's (1992) research entitled "Hacettepe University Faculty of Education Undergraduates' Expectations about Profession, Marriage and Future" can be given as an example to determine the Psychological Counseling and Guidance (PCG) students' future time perspective on their profession. No recent research on the future time perspective of PCG students has been found. Therefore it seems important to study the future career perspectives of PCG students who have begun the process of shaping their professional future in this field in terms of compatibility and optimism.

In addition to the existing problems in PCG profession such as uncertainty in the work field, job definition and the title; insufficient staff; designations of the graduates from other departments; oral examination after KPSS for employment, new Ministry of Education Counseling Service Regulation, which was published in the official gazette on November 10th 2017, and which redefined the duty of school counsellors who were employed by the Ministry of Education has emerged as a concern. This new regulation includes guidelines which contradict with the teachings of the profession and as a result raise concerns about its future. This situation leads the individuals who study and work in this field to worry about their professional future and limits their career compatibility.

The majority of the PCG graduates work as school counsellors within the body of the Ministry of Education. Therefore the PCG students, as much as the individuals who work in this field, have anxiety about handling the current problems and changes and succeeding in their career development.

It is aimed with this current study to analyse the professional future perspective of the PCG undergraduates as they train for their career roles in the field, in the face of the unexpected changes resulting from the working conditions of the profession.

Within this frame, answers will be sought for the questions below:

1. What kind of hopes, expectations, do the PCG third-year students display regarding their future time perspective?
2. What kind of fears or anxieties do they identify regarding their future time perspective?

3. What kind of picture appears regarding their professional future perspective, professional future interests, grip, curiosity, confidence and optimism attitudes?
4. What kind of differences exists between the professional future perspectives of male and female students?

METHOD

The Research Model

This research is a qualitative study which was carried out in the survey model.

Study Group and Participants

The universe of this study consists of PCG undergraduates in the Faculty of Education of a state university. This sample, which was determined with the convenience sampling method, consists of 151 third-year students.

Data Collection Tool

A demographic data form which was prepared by the researcher for the purpose of collecting demographic information about the students who constitute the sample, and "Future Time Perspective Scale" developed by Nurmi (1991) were used.

FINDINGS

1. Findings regarding the PCG students' wishes and expectations about their professional future

As the first question about their professional future in Professional Future Perspective Scale, the participants were asked what their dreams, hopes, goals, plans are, and they were required to identify two of them. When the answers were analysed, the PCG students' wishes, expectations, goals and plans regarding their professional future appears in eight different thematic groups as given in the chart below.

The designation is the most frequent topic in the PCG students' first wishes and expectations which they had identified regarding their professional future. Within daytime and evening education groups, wish and expectation of designation has been mentioned 45% in total. As a result, it appears that the participants identify the wish and expectation of designation regarding their professional future on the topmost level.

It is observed that designation is the most preoccupying topic for PCG students and from the third year on, all their attention is gathered around the topic of designation.

It is also remarkable that they wish to take a master's degree is the second topmost topic (44%) and that the number of the students who wish to take a master's degree is higher in evening education than it is among daytime education. The fact that a majority did not identify the reason why they want to take a master's degree can be explained with the fact that this wish is related to avoiding the unemployment risk rather than having a specific goal.

The wish and expectation of working in a preferred institution were identified on the third rank. This result shows that 40% of PCG students start thinking about the institutions they are going to work for from the third year on. The fact that they are looking for working areas and different job options, in which they can be employed after graduation, can be considered as related to the fear of not being designated.

The desire to improve themselves/succeed is on the fourth rank with 33%. When the overall group is observed, it is revealed that more than one third of the PCG students have already determined a wish, an expectation, or a goal regarding professing in their field and succeeding in their profession.

The fact that the expectation of "working on a preferred subject" is 20% in total shows that one fifth of PCG students who make up the research sample has an ambitious and organized attitude from the third year on in their education.

The topic of graduation in daytime and evening groups' wishes and expectations has been remade by only 5% of the participants. This result can be interpreted into the idea that graduation is easily and automatically gained as a natural result of receiving an education, and that it is not related to a specific wish or goal. It appears that they assume they will have real difficulty in getting employed after their

graduation.

The wish to go abroad appeared at a considerably low level (9 people in total). The fact that five participants remarked the topic of going abroad in the first group of wishes and expectations, and that it is also among the least remarked topics (4 participants) in the second group of wishes shows that PCG students do not plan of shaping their professional future abroad. The fact that they do not develop a vision of going abroad may be related to the idea that they esteem their chance of going abroad rather low. It appears that the international inequivalence of the diplomas they receive, and thus the limitation of their job opportunities, play a role here.

2. Findings regarding the PCG students' fears and anxieties about their professional future

Considering the fears and anxieties which the daytime and evening education students specified in the first and the second groups, eight different topics of anxiety appeared. It is observed that the topics of wishes and expectations such as designation, master's degree, graduation, also appears among the topics of fear/anxiety. Other than these, perceptions of anxiety were determined in topics such as failing at work, being unhappy, confronting financial problems and the future of their profession.

It is observed that fear of not being designated makes up 67% of the participants, and the worry of not being designated is experienced at a high level. The fact that just like the wish and expectation of designation, the fear of not being designated is remarked at the topmost level shows that the PCG undergraduates' perspective of not being able to find a job/ not being able to be designated regarding their professional future is high.

The fear of failing at their profession is on the second rank and it was remarked by 50% of the participants.

Worrying about not being happy in their jobs was remarked 37% in total. This result also shows that PCG students have a low expectation of job satisfaction in their profession under current circumstances.

While the wish to get a master' degree is high (44%), less than half of this percentage (20%) remarked their fear of not being able to get a master's degree. This result may be showing that PCG students have a perception that they can easily get a master's degree, being similar to the finding that they do not worry about being able to graduate.

Anxieties regarding the future of the profession (8%), and financial stress (8%) took fifth and sixth ranks. PCG students have confidence in the idea that the high status of the profession and its importance in working areas will continue in the future and that they will not have financial problems once they are employed.

3. Evaluation of the PCG students professional future perspective regarding career compatibility

a. Findings regarding the career future

Interests and worries about career future are essentially an individual's thoughts about his or her own professional life; it is the belief that it is important to the lean-to and prepares for the future.

Considering the number of the participants who remarked wish of designation, and worry about not being designated (45% wish of designation, 67% worry about not being designated), it appears that the apprehensive concerns of the third-year students in PCG undergraduate program are at a high level.

The results, which show that 44% of the participants remarked their wish to get a master's degree, 40% identified the institution for which they are going to work in the future, and one third of them (33%) remarked that they wish to improve themselves, can be related to the professional future interest of the PCG students.

b. Findings regarding career grip perspective

Career control is the belief that the individuals are responsible for building their own careers and that they perceive it in that way.

To what extend did the third year PCG students perceive the importance of taking the responsibility for their career choices; namely, how optimistic are they regarding their career control perspective?

It seems that realisation of the wishes and expectations about the professional future topic is evaluated

mostly as "It's mostly up to me." It also appears that the closest level to "It's completely up to me" perspective (Control point: 3.50) are mentioned in "Working in a preferred subject" and "graduation" topics. Personal influence perspective regarding designation, however, appeared to be at the lowest level (Control point: 2.79). More than one third of the group finds this situation not related to themselves, by marking between "Mostly it's up to things other than me" and "Mostly it's up to me." Daytime education students are more optimistic (Control point: 2.88) in their personal influence perspective regarding the designation topic when compared to the evening education students (Control point 2.70).

It appears that the participants who mentioned that they wish to get a master's degree think that it's up to them to realise this wish (Control point 3.08). It can be considered that the high level in the wish to get a master's degree and realisation of this wish may be related to the lack of knowledge which the students may have to face in this process.

It seems that this particular group, who already determined the study subject in which they want to professionalize in the future, think that it is mostly up to them to realise their wishes (Control point: 3). While the possibility to work in a preferred institution, however, is up to external factors, there is a perception that the students may also have a power of effect to a certain extend (Control point: 2.83). It is also thought that the realisation of the wish to improve themselves and succeed in their profession is mostly up to them (Control point: 3.12).

As a result, PCG students think that the ambitions, wishes/goals, and realising their plans are under their control to a great extend (3.08 out of 4 = It's mostly up to me). The result regarding that the PCG students think that realising their ambitions, wishes/goals, and plans is under their control to a great extend can be related to the fact that they have developed a self-regulative attitude which grounds the realisation of the students wishes and expectations regarding their professional future on their internal strength as a result of the education they receive.

c. Evaluation results regarding career interests

Career interest leads an individual to set off on a quest of exploration and knowledge with an awareness of their responsibility about opportunities regarding the jobs they can succeed in, and learning the professions they want to follow.

The fact that 25% of the participants who are currently third-year students have already decided which institutions they want to work in shows that they are curious and have already made researches about the working areas in which they can be employed after graduation.

The percentage of the participants who remarked a wish to improve themselves and their professional competence, and to take pieces of training in order to succeed in their professions is 33%, while the percentage of participants who have already chosen a specific subject they want to excel in their professional life is 20%. Considering the fact that PCG undergraduate programs, which prepare students to work as a school counsellor in schools governed by the Ministry of Education, do not focus on a special study subject other than school counsellors, the numbers appear to be rather high.

These numbers reveal that PCG students have the insight that it is important to prepare and plan for their professional future. On the other hand, they also show that the number of students who try their hardest to plan their professional future consciously and realistically, searching for information on the necessity and circumstances of improving themselves to shape a better career future is not that high.

d. Findings regarding career confidence perspective

The confidence which is the fourth dimension of career compatibility refers to the sense of self-sufficiency which an individual needs in order to accomplish their educational and professional action plan successfully.

The participants identify the fear of not being designated in the first rank (67%), and the fear of not succeeding in their profession (50%) in the second rank. Remarkably, the number of the participants who mentioned a perception of "not succeeding in their profession" (59) is higher than the number of the participants who mentioned the wish/expectation of "improving themselves, and succeeding in their profession" (40). The number of the participants who mentioned their anxiety of failure relating it to their personalities (18 people) is way higher than the ones who have a perception of failure related to the peripheral reasons (7 people). Considering the overall group, it appears that PCG students'

career confidence perspective is low with regards to finding, professing, and succeeding in their jobs.

e. Findings regarding career optimism

Career optimism is the individual's ability to focus on the positive sides in their future career development.

The participants remarked the fear of not being designated at the highest level (67%). This result is followed by the fear of not succeeding in their profession (50%), and not being happy in their jobs (37%).

In this regard, it is observed that PCG students do not possess career optimism as a result of the fact that they worry about being unemployed regarding their professional future, due to the career inconsistency and in confidence in their profession. It can be assumed that they are not optimistic in their professional future perspective about having positive results and they do not feel confident in the process of career development.

4. Findings regarding the difference between the future time perspectives of female and male PCG students

The wish and expectation of getting a master's degree are at the highest level among the female students, while the wish and expectation of working in a preferred institution are on the second and the hope and expectation of being designated are on the third rank. Male students have ranked the hope and expectation of being designated in the first place. While the wish to improve themselves seems to be important for the male students (second rank), it is in the fourth rank for female students. The participants who mentioned the wish and hope to work in a preferred subject make up the fifth rank in both female and male student groups. The wish to go abroad is higher among female students compared to male students; it comprises the last rank among males.

From the results showing that female students have ranked the wish and expectation to get a master's degree in the first place and that they wish to go abroad is higher compared to the male students, the female students may seem to incline more on academic improvement. However, it can also be interpreted as signifying that female students have more confidence in their professional developments even though the fact that the wish to improve themselves among female students takes place in the fourth rank (it is on the second rank for male students) seems inconsistent. The fact that the wish and desire to be designated is on the first rank for male students can be related to the gender roles which mostly give responsibility to men to run the household

When the distribution of the fears and anxiety perceptions reported by male and female students is analysed, the highest amount of anxiety of both groups seems to be about the fear of being not designated topic. Not succeeding in their profession also takes second place for both groups. These results arise from current adverse employment and working conditions in this specific profession area and in the country in general. While male students want to improve themselves, they also ranked the anxiety about not succeeding in their profession in the second place. It is observed that female students experience anxiety about not being happy in their jobs and financial problems in their professional future at a higher level than male students. This result may be showing that female students who have a higher academic improvement tendency are more sensible about professional success.

DISCUSSION

With this recent study, how the PCG undergraduate students' professional future perspective has been affected by the unexpected changes arising from the working conditions of the profession was observed and what kind of hopes/expectations and fears/anxieties they have, and what kind of picture appears regarding their interest, grip, curiosity, confidence and optimism in their professional future perspective were analysed.

Problems such as rearrangements in Ministry of Education's Psychological Counselling Service Regulation contradicting with the guidelines of the profession, oral examinations after KPSS evaluations for employment, limitation of designation quotas even though the number of school counsellors is not enough and the vacancy declared by the Ministry of Education is high, and designations of graduates from other departments have arisen concerns about the future of this profession.

Considering the overall research findings, it appears that the fear of not being designated is the most

preoccupying issue for PCG students. This finding is compatible with the results (which show that the students fear unemployment at high levels) of the studies (which analyse topics such as the students' perspectives, expectations and anxieties about after-graduation) (Taşkent and Şahin, 2004; Kuzu and Özdemir, 2004; Dereli and Kabataş, 2009; Tuncer, 2011; Kurt, 2011; Saraç, 2015). The students in Mütevellioğlu et. al.'s study (2010), for instance, predominantly does not believe that after their graduation they will easily find a job which comply with their expectations, that the future of the country will be brighter, and that the university education prepares the student for their professional life. The students have a serious level of fear and anxiety about their future and they want to continue their education abroad when they have the chance.

The findings of the research, which focus on the Faculty of Education students as its sample, also supports the anxiety about finding a job which this study puts forward (Gizir, 2005; Şahin, 2009; Dursun and Aytaç, 2009; Tümerdem, 2007; Şanlı-Kula and Saraç, 2016). Only the studies which take the faculty of education students into its scope were used, as there is no current research directly focusing on the PCG students. Considering the occupational anxieties of 855 senior students in Gizir's study (2005), anxiety about "not finding a job" is on the first rank (27,2%), while anxiety about "not finding a financially well-paid job" is on the second rank (25,8%).

In Tümerdem's study (2007), which he carried out among students at Dicle University Faculty of Education and Faculty of Science and Letters Department of Chemistry, he found out that the anxiety level of students at Faculty of Science and Letters is significantly higher than the anxiety level of the students at Faculty of Education.

According to Şanlı-Kula and Saraç's study (2016) entitled "An Analysis of the Senior Students' Future Anxiety and Despair," the students who study at departments with a promise of higher income and better status after graduation are less worried and more hopeful about the future.

Evening education students believe that they will fall behind the daytime education students in finding a job after graduation; they are more worried and pessimist about the future.

These findings on the similarities and differences between the female and male students regarding their hopes and fears about their professional future are remarkable: Male students ranked the hope and expectation of being designated in the first place while the female students ranked it on the third. However, both groups mentioned that their biggest worry is about not being designated. This result is compatible with the findings of the studies which show that the level of despair of the male students who study at faculties of education in various universities is higher, compared to the level of despair of the female students (Şahin, 2009; Baş and Kabasakal, 2018). Akgün and Aydın (2013) observed that the anxiety level of female students is considerably higher than the male students' anxiety level. Çakmak and Hevedanlı (2004) ascertained that the anxiety points of the female students are higher than the male students' anxiety points and that it is not statistically significant. In some of the studies in this subject, however, no significant difference regarding the gender was observed (Üngören, 2007; Tümerdem, 2007, Doğan and Çoban, 2009).

To conclude, the findings of this study show that PCG students, whose anxiety of professional future is increasing with frequently changing education, and employment policies, have a negative perception about education, KPSS, and employment. There is a significant need for a revision of the employment policies regarding PCG profession and long-term plannings which would change the youth's pessimistic perspective of their professional future. On the other hand, there is also a need for Career Centers which carry out studies and provide support services at universities in order to help the university students improve their information, abilities, and attitudes about preparing for their professional futures.